

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Сорока Ольга Олексіївна

СУЧАСНЕ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВЕ МИСТЕЦТВО: ЛАБОРАТОРНИЙ ПРАКТИКУМ

Навчально-методичний посібник
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти предметної
спеціальності А4.10 Середня освіта (Технології)

Глухів
Глухівський НПУ ім. О. Довженка
2026

*Рекомендовано до друку та розповсюдження вченою радою
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(протокол № 12 від 27 травня 2026 року)*

Рецензенти:

Галина БУЧКІВСЬКА – доктор педагогічних наук, професор, декан гуманітарного факультету, професор кафедри образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та технологій Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Наталія ГОГОЛЬ – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Сорока О. О.

С 65

Сучасне декоративно-ужиткове мистецтво: лабораторний практикум : навчально-методичний посібник. Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка. 2026. 99 с.

ISBN 978-966-376-159-6

Навчально-методичний посібник розроблено відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Декоративно-ужиткове мистецтво» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти предметної спеціальності А4.10 Середня освіта (Технології).

Запропонований посібник є складовою методичного забезпечення дисципліни «Декоративно-ужиткове мистецтво» та спрямований на формування у майбутніх учителів технологій системних теоретичних знань і практичних умінь у сфері сучасного декоративно-ужиткового мистецтва. У посібнику представлено лабораторні роботи розділу «Сучасні техніки декоративно-ужиткового мистецтва», які охоплюють актуальні напрями художньо-технологічної діяльності, зокрема пейп-арт, модульне орігамі, кінусайгу, печворк і квілтінг, макраме, роботу з фоаміраном, епоксидною смолою, солоним тістом, паперовою глиною та інші сучасні техніки, що поєднують традиційні підходи з сучасними матеріалами і технологіями.

Видання може бути використаний у процесі аудиторної та самостійної роботи здобувачів вищої освіти, під час педагогічної практики, а також у професійній діяльності вчителів технологій і керівників гуртків декоративно-ужиткового мистецтва.

ISBN 978-966-376-159-6

УДК 745/749:37.091.3(075.8)

© Сорока О.О., 2026

© Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. РОЗВИТОК ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА ХХ–ХХІ СТ.: НОВІ НАПРЯМИ.....	7
Лабораторна робота № 1. Різноманіття сучасних технік декоративно-ужиткового мистецтва світу	7
Лабораторна робота № 2. Сучасні матеріали, інструменти та обладнання у декоративно-ужитковому мистецтві	15
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СУЧАСНІ ТЕХНІКИ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА	24
Лабораторна робота № 3. Технологія виготовлення виробів у техніці пейп-арт	24
Лабораторна робота № 4. Технологія виготовлення виробів у техніці модульного орігамі.....	30
Лабораторна робота № 5. Технологія виготовлення виробів у техніці кінусайга.....	37
Лабораторна робота № 6. Виготовлення текстильних виробів у техніках печворку та квілтіngu	43
Лабораторна робота № 7. Технологія виготовлення виробів у техніці макраме.....	52
Лабораторна робота № 8. Технологія виготовлення виробів з фоамірану	63
Лабораторна робота № 9. Технологія виготовлення декоративних виробів з епоксидної смоли	70
Лабораторна робота № 10. Технологія виготовлення виробів у техніці ліплення із солоного тіста.....	79
Лабораторна робота № 11. Технологія виготовлення виробів з паперової глини	85
Лабораторна робота № 12. Змішані техніки (мікс-медіа): колаж та асамбляж.....	92

ПЕРЕДМОВА

Навчально-методичний посібник «Сучасне декоративно-ужиткове мистецтво: лабораторний практикум» розроблено відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Декоративно-ужиткове мистецтво» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти предметної спеціальності А4.10 Середня освіта (Технології)

Актуальність видання зумовлена сучасними тенденціями розвитку технологічної освіти, які передбачають інтеграцію теоретичних знань і практичної діяльності, орієнтацію на формування професійних компетентностей майбутнього вчителя технологій, розвиток творчого потенціалу особистості та здатності до інноваційної діяльності. У цих умовах декоративно-ужиткове мистецтво постає як важливий засіб формування художньо-технологічної культури, естетичного мислення та проєктно-конструкторських умінь. Особливістю сучасного декоративно-ужиткового мистецтва є його динамічний розвиток, що проявляється у поєднанні традиційних технік із новітніми матеріалами, технологіями та цифровими інструментами.

Структурно посібник складається з двох змістових модулів. Перший модуль присвячений аналізу розвитку сучасного декоративно-ужиткового мистецтва, класифікації технік, матеріалів та інструментів. Другий модуль містить лабораторні роботи, спрямовані на опанування сучасних технік, зокрема пейп-арту, модульного орігамі, кінусайги, печворку та квілтіngu, макраме, роботи з фоаміраном, епоксидною смолою, солоним тістом, паперовою глиною та змішаними техніками.

Кожна лабораторна робота має чітку структуру, що включає мету, матеріально-технічне забезпечення, короткі теоретичні відомості, завдання для самопідготовки, порядок виконання роботи, інструкційну карту, контрольні запитання, вимоги до звіту та критерії оцінювання. Така побудова забезпечує послідовність і системність навчання, сприяє формуванню практичних умінь і навичок, а також розвитку самостійності здобувачів освіти.

Реалізація змісту посібника забезпечує формування ключових загальних компетентностей, що визначають здатність особистості до ефективної соціальної та професійної діяльності. Зокрема, у процесі виконання лабораторно-практичних завдань здобувачі вищої освіти набувають здатності до усвідомлення цінностей демократичного суспільства, дотримання прав і свобод людини та принципів сталого розвитку (ЗК1), оволодіння сучасними знаннями та готовності до безперервного навчання (ЗК3), ефективної взаємодії в команді (ЗК4), а також застосування теоретичних знань у практичній діяльності (ЗК7).

Особливу увагу у посібнику приділено формуванню фахових компетентностей, що визначають професійну готовність майбутнього вчителя технологій до організації навчально-технологічної та художньо-творчої діяльності. Зміст лабораторних робіт забезпечує розвиток здатності до використання систематизованих знань про властивості матеріалів і способи їх обробки (ФК7), виконання технологічних операцій із використанням ручних, електрифікованих інструментів та обладнання (ФК8), швидкого опанування інноваційних технологій і технічних засобів (ФК10), а також організації художньо-творчої діяльності учнів із урахуванням закономірностей формотворення, колористики та орнаментики (ФК11).

Зміст посібника орієнтований на досягнення визначених програмних результатів навчання, що відображають інтеграцію теоретичної та практичної підготовки майбутнього фахівця. Зокрема, у процесі навчання забезпечується формування здатності до розуміння історико-культурних аспектів розвитку декоративно-ужиткового мистецтва та дотримання вимог державних освітніх стандартів (ПРН 1), оперування термінологічним апаратом і базовими поняттями предметної області (ПРН 5), здійснення різних видів оцінювання результатів навчальної діяльності учнів (ПРН 6), використання інструментів, обладнання та дотримання норм безпеки праці (ПРН 8).

Важливим результатом реалізації змісту посібника є формування здатності до художньо-технологічної діяльності, що передбачає оволодіння основами формотворення, колористики, декоративної композиції та технологій художньої обробки матеріалів (ПРН 9), а також розвиток проектно-конструкторських умінь, зокрема проектування виробів, добору матеріалів і технологічних рішень (ПРН 12). Посібник також сприяє формуванню здатності до планування освітнього процесу на засадах сучасних педагогічних підходів (ПРН 13), організації та супроводу навчальних творчих проєктів (ПРН 14), розвитку інформаційно-цифрової компетентності (ПРН 15).

Окрім значення має формування професійної мотивації, усвідомлення соціальної значущості педагогічної діяльності та готовності до безперервного професійного розвитку (ПРН 20), що забезпечує становлення майбутнього вчителя технологій як компетентного, мобільного та конкурентоспроможного фахівця.

Таким чином, зміст навчально-методичного посібника має комплексний характер і забезпечує цілісну підготовку здобувачів вищої освіти до професійної діяльності в умовах сучасної технологічної освіти, інтегруючи теоретичні знання, практичні вміння та творчий досвід.

Посібник може бути використаний у процесі аудиторної та самостійної роботи здобувачів вищої освіти, під час педагогічної практики, а також у

професійній діяльності вчителів технологій і керівників гуртків декоративно-ужиткового мистецтва.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. РОЗВИТОК ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА ХХ–ХХІ СТ.: НОВІ НАПРЯМИ.

Лабораторна робота № 1. Різноманіття сучасних технік декоративно-ужиткового мистецтва світу

Мета роботи:

- сформувані знання про сучасні техніки декоративно-ужиткового мистецтва;
- навчитися класифікувати сучасні техніки за матеріалом і способом виконання;
- розвивати вміння аналізувати та порівнювати художні практики різних країн;
- сформувані навички застосування сучасних технік у власній творчій діяльності.

Матеріально-технічне забезпечення: зразки виробів декоративно-ужиткового мистецтва (фото або реальні об'єкти); графічні матеріали (папір, олівці, маркери для виконання ескізів та інтелект-карти); комп'ютер або мобільні пристрої з доступом до Інтернету; програмні засоби для створення інтелект-карт (XMind, MindMeister, Coggle тощо); довідкові та інформаційні ресурси (підручники, наукові статті, електронні бази даних).

Рекомендована література та джерела:

1. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно-ужиткове мистецтво. Львів : Світ, 1993. 272 с.
2. Бабчук Ю. М., Зух М. О., Висоцький Д. В. Сучасні напрями та особливості створення hand made декору для дизайну інтер'єру. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва : теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2023. Вип. 6. С. 220-224
3. Марущак О. В., Коломієць К. Є., Долечек Д. Г. Тенденції та особливості розвитку сучасного українського декоративного мистецтва. *Науковий альманах мистецтва та освіти*. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2025. Вип. 1. С. 154–160. DOI: <https://doi.org/10.31652/3041-1017-SAAE-2025.1.44>
4. Савченко В. Г. Культурологічні аспекти практик handmade як форм декоративно-ужиткового мистецтва : дис. ... д-ра філософії : 034 Культурологія. Харків, 2023. 169 с. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/specrada/specrada/Savchenko/dis_Savchenko.pdf

5. Сучасне українське декоративне мистецтво: збереження національної своєрідності в умовах глобалізації : монографія / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2019. 240 с.

6. Шмагало Р. Т. Декоративне мистецтво і еко-дизайн: філософсько-освітні основи розвитку і сучасні виклики. *Art and Design*. 2020. № 4. С. 185–194. DOI: <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2020.4.15>

7. Technical and vocational education and training: issues, concerns and prospects. Singapore : Springer Nature, 2026. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-981-95-0485-5>

8. Yang C., Liang X., Zhang Y. Generative AI for sustainable fashion innovation: revitalizing traditional culture through modern design crafts. *International Conference on Mechanical, Engineering, and Interaction Design (ICMEID 2025)*. SPIE, 2026. P. 341–357.

Короткі теоретичні відомості

Декоративно-ужиткове мистецтво є важливою складовою художньої культури людства, що поєднує естетичну, утилітарну та символічну функції. У сучасному науковому дискурсі воно розглядається не лише як система традиційних ремесел, а як динамічна міждисциплінарна галузь, що інтегрує мистецтво, дизайн, технології та соціокультурні практики.

На сучасному етапі розвитку декоративно-ужиткового мистецтва спостерігається зміщення акцентів: від масового ремісничого виробництва – до авторського художнього висловлення; від утилітарності – до концептуальності та ідейної насиченості виробу; від локальності – до глобального культурного обміну. У цих умовах твір декоративно-ужиткового мистецтва набуває ознак дизайнерського об'єкта, що поєднує функціональність, художню форму та інноваційні технологічні рішення.

Однією з ключових тенденцій розвитку є трансформація традиційних технік. Класичні види ремесел (ткацтво, різьблення, кераміка тощо) не зникають, а переосмислюються у сучасному художньому контексті, поєднуються з новими матеріалами (полімери, синтетичні тканини, композити) та інтегруються з цифровими технологіями (3D-моделювання, лазерна обробка, цифровий друк).

Сучасні техніки декоративно-ужиткового мистецтва характеризуються такими ознаками:

- інтегративність – поєднання різних матеріалів, технік і художніх прийомів;
- експериментальність – орієнтація на пошук нових форм, текстур і композицій;
- індивідуалізація – вираження авторського стилю та унікальності виробу;
- міждисциплінарність – взаємодія з дизайном, архітектурою та цифровим мистецтвом;

– технологічність – активне використання сучасних виробничих технологій;

– екологічна орієнтація – застосування принципів сталого розвитку.

Сучасна класифікація технік декоративно-ужиткового мистецтва ґрунтується на поєднанні традиційних і новітніх підходів. Основними критеріями є:

- вид матеріалу;
- технологічні способи формоутворення;
- функціонально-дизайнерське призначення виробів;
- художньо-виражальні ознаки.

Застосування цих критеріїв забезпечує цілісне уявлення про декоративно-ужиткове мистецтво як багатовимірну систему, що функціонує на перетині мистецтва, технології та культури.

1. Класифікація за видом матеріалу. Техніки декоративно-ужиткового мистецтва визначаються матеріалом і характером його художньої обробки. До основних груп належать:

- паперові техніки (квілінг, оригамі, паперопластика, колаж, пап'є-маше);
- текстильні техніки (печворк, квілтінг, батик, вишивка, ткацтво, макраме, валяння);
- деревинні техніки (різьблення, пірографія, інкрустація, токарна обробка);
- металеві техніки (ковальство, карбування, гравіювання, лиття, філігрань);
- скляні техніки (вітраж, ф'юзинг, розпис і гравіювання скла);
- керамічні техніки (ліплення, гончарство, глазурування, розпис);
- мінеральні техніки (гіпс, декоративні штукатурки, бетон; лиття, рельєф, моделювання);
- полімерні та композитні техніки (полімерна глина, фоаміран, пластики, смоли; 3D-друк, моделювання).

2. Класифікація за технологічними способами формоутворення. З технологічної точки зору техніки класифікуються за способом перетворення матеріалу у художню форму. Виділяють такі групи:

- адитивні техніки (ґрунтуються на додаванні або нарощуванні матеріалу, внаслідок чого формується об'єм виробу (ліплення, пап'є-маше, лиття, 3D-друк));
- субтрактивні техніки (передбачають створення форми шляхом видалення частини матеріалу (різьблення, гравіювання, різання, шліфування));
- конструктивні техніки (полягають у поєднанні окремих елементів у цілісну композицію або конструкцію (монтаж, аплікація, складання, інкрустація, колаж));

– текстильні структурні техніки (базуються на формуванні структури матеріалу через переплетення або з'єднання волокон (ткання, плетіння, в'язання, шиття));

– оздоблювальні техніки (спрямовані на декоративне опрацювання поверхні виробу без зміни його конструктивної форми (розпис, глазурування, декорування, нанесення орнаменту));

– цифрові та цифрово-інтегровані техніки (передбачають використання цифрових технологій у процесі створення або обробки виробу (3D-моделювання, лазерне різання, цифровий друк, CNC-обробка).

Важливо зазначити, що межі між окремими групами є умовними: одна й та сама техніка може поєднувати ознаки кількох категорій. Зокрема, 3D-друк належить одночасно до адитивних і цифрових технік, а лазерне різання — до субтрактивних і цифрових. Це свідчить про інтегративний характер сучасних технологічних процесів у декоративно-ужитковому мистецтві.

3. Класифікація за функціонально-дизайнерським призначенням.

У сучасному мистецтві функціональне призначення виробів значно розширюється і охоплює:

- інтер'єрні об'єкти (панно, рельєфи, інсталяції);
- предмети побуту (посуд, текстиль, аксесуари);
- декоративні та художні об'єкти (арт-об'єкти, авторські композиції);
- дизайн-об'єкти (вироби з елементами концептуального дизайну);
- сувенірну та виставкову продукцію.

4. Класифікація за художньо-виражальними ознаками. Цей критерій відображає характер декоративного вирішення твору і не пов'язаний безпосередньо з конкретною технікою, оскільки одна й та сама техніка може реалізовуватися в різних художніх формах.

– поліхромні твори – характеризуються домінуванням кольору як основного засобу художньої виразності (розпис, батик, вишивка, килимарство, емалі, писанкарство);

– монохромні твори – базуються на обмеженій кольоровій гамі або її відсутності, де провідну роль відіграють фактура, лінія та світлотінь (гравіювання, різьблення, пірографія, інкрустація);

– пластичні (об'ємно-формотворчі) твори – характеризуються домінуванням об'єму і просторової форми (ліплення, рельєф, скульптура малих форм);

– ажурно-силуетні твори – визначаються використанням прорізних форм, контурів і силуетів (витинанка, мереживо, філігрань).

Межі між цими групами є умовними, оскільки один і той самий твір може поєднувати кілька художньо-виражальних ознак.

Інтегративні процеси в сучасних техніках

Характерною ознакою сучасного декоративно-ужиткового мистецтва є розвиток інтегративних процесів:

- змішані техніки (mixed media) – поєднання різнорідних матеріалів, технологій і художніх підходів у межах одного виробу;
- цифрово-інтегровані практики – синтез традиційних і цифрових методів;
- екологічно орієнтовані техніки – апсайклінг, ресайклінг, еко-дизайн.

Змішані техніки виступають як інтегративний рівень, що об'єднує різні класифікаційні критерії.

Таким чином, різноманіття сучасних технік декоративно-ужиткового мистецтва визначається поєднанням традицій і інновацій, розвитком нових матеріалів і технологій, що формує глобальний художній простір.

Завдання для самопідготовки

1. Опрацювати короткі теоретичні відомості, рекомендовані літературу та джерела:
 - ✓ сутність і специфіка сучасного декоративно-ужиткового мистецтва у контексті глобалізації та розвитку дизайну;
 - ✓ класифікація сучасних технік декоративно-ужиткового мистецтва;
 - ✓ інноваційні тенденції у декоративно-ужитковому мистецтві.
2. Підготувати матеріали та ресурси, необхідні для виконання лабораторної роботи.

ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ РОБОТИ

1. Обрати 10 **сучасних** технік декоративно-ужиткового мистецтва, та заповнити таблицю 1.

Для кожної техніки слід подати таку інформацію:

- 1) назва техніки (конкретна, наприклад: батик, квілінг, ф'юзинг, 3D-друк);
- 2) зображення техніки (фото виробу або процесу виконання);
- 3) країна або культурний регіон походження (наприклад: Японія, Україна, Індонезія, Європа);
- 4) матеріали, що використовуються (папір, текстиль, дерево, скло, глина, полімери тощо);
- 5) технологічна класифікація (спосіб формоутворення) визначити, до якого типу належить техніка (адитивні/ субтрактивні/ конструктивні/ текстильні структурні/ оздоблювальні/ цифрові); допускається зазначення кількох варіантів);
- 6) функціональне призначення виробів (інтер'єрні, побутові, декоративні, дизайнерські, сувенірні тощо).

Вимоги до заповнення таблиці.

- обрані техніки мають бути різними за матеріалами або способом виконання;
- щонайменше одна техніка повинна бути інноваційною;

– інформація подається стисло, але змістовно.

Таблиця 1

**Характеристика сучасних технік декоративно-ужиткового
мистецтва світу**

№	Назва техніки	Зображення техніки	Країна / регіон походження	Матеріали	Класифікація за технологічними способами формування	Функціонально- дизайнерське призначення
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						

2. Розробити інтелект-карту (mind map), що відображає класифікацію сучасних технік декоративно-ужиткового мистецтва.

Інструкція до виконання:

1. У центрі інтелект-карти розмістіть ключове поняття: «Сучасні техніки декоративно-ужиткового мистецтва».

2. Від центрального елемента побудуйте чотири основні гілки відповідно до критеріїв класифікації:

- за матеріалом;
- за технологічними способами формування;
- за функціональним призначенням;
- за художньо-виражальними ознаками.

3. Для кожної гілки:

- виділіть підкатегорії (наприклад, види матеріалів або способів обробки);
- наведіть конкретні приклади технік (квілінг, печворк, батик, декупаж, фелтинг, мікс-медіа тощо);
- за можливості встановіть логічні зв'язки між елементами (перетин класифікацій).

4. Використовуйте:

- ієрархічну структуру (від загального до конкретного);
- кольорове кодування для різних критеріїв;
- графічні елементи (символи, піктограми) для підвищення наочності.

Вимоги до інтелект-карти:

- логічність і структурованість класифікації;
- повнота охоплення критеріїв;

- наявність прикладів технік;
- візуальна виразність і читабельність схеми.

Форма подання: інтелект-карта (виконана від руки або з використанням цифрових інструментів: XMind, MindMeister, Coggle тощо).

3. Розробити концепцію власного сучасного декоративно-ужиткового виробу та обґрунтувати її за визначеними параметрами.

У процесі виконання необхідно визначити:

- матеріали, що будуть використані для виготовлення виробу;
- техніку або поєднання технік декоративно-ужиткового мистецтва;
- технологічний спосіб виконання (основні операції та прийоми роботи);
- функціональне призначення виробу;
- художню ідею (концепцію, стиль, образне рішення).

Оформлення результатів:

1.Короткий опис виробу (5–8 речень), у якому послідовно розкрито всі зазначені параметри.

2.Ескіз виробу (довільна графічна форма), що відображає загальний вигляд, композицію та основні декоративні елементи.

Вимоги до виконання:

- логічність і цілісність проєктної ідеї;
- відповідність матеріалів і технік обраній концепції;
- наявність ознак сучасного дизайну;
- охайність та інформативність ескізу;
- обґрунтованість художнього рішення.

Форма подання: письмовий опис та графічний ескіз (на папері або в цифровому форматі).

Контрольні запитання

1. У чому полягає сутність сучасного декоративно-ужиткового мистецтва та які його основні ознаки розвитку?

2. За якими критеріями здійснюється класифікація сучасних технік декоративно-ужиткового мистецтва?

3. Охарактеризуйте класифікацію технік за матеріалом та наведіть приклади для кожної групи.

4. У чому полягає відмінність між адитивними, субтрактивними та конструктивними технологічними способами формоутворення?

5. Як визначається функціонально-дизайнерське призначення виробів декоративно-ужиткового мистецтва? Наведіть приклади.

6. У чому полягають художньо-виражальні ознаки творів декоративно-ужиткового мистецтва та як вони впливають на сприйняття виробу?

Зміст звіту до роботи

Звіт про виконану лабораторну роботу повинен містити:

1. Тему та мету лабораторної роботи.
2. Заповнену таблицю «Характеристика технік декоративно-ужиткового мистецтва світу».
3. Класифікаційну схему у вигляді інтелект-карти.
4. Опис концепції власного декоративно-ужиткового виробу.
5. Ескіз розробленого виробу.
6. Відповіді на контрольні запитання.
7. Висновки.

Критерії оцінювання лабораторної роботи

Оцінювання лабораторної роботи здійснюється за такими показниками:

1. *Повнота і точність заповнення таблиці «Характеристика сучасних технік декоративно-ужиткового мистецтва світу» (до 2,5 бала).* Оцінюється правильність добору технік, різноманітність матеріалів і технологій, коректність класифікації за способами формоутворення, логічність визначення функціонального призначення. Максимальний бал – за повністю заповненою, змістовною та достовірною таблицею.

2. *Якість виконання інтелект-карти (до 2 балів).* Оцінюється структурованість, логічність класифікації, повнота відображення критеріїв, наявність прикладів технік, візуальна виразність і охайність. Часткове відображення критеріїв або слабка структура знижують бал.

3. *Розроблення концепції власного виробу (до 1 бала).* Оцінюється цілісність ідеї, відповідність матеріалів і технік, обґрунтованість технологічного рішення та художнього задуму. Поверховий або неповний опис оцінюється нижче.

4. *Відповіді на контрольні запитання (до 1 бала).* Оцінюється повнота, логічність, використання термінології та здатність до узагальнення. Максимальний бал – за глибокі та аргументовані відповіді.

5. *Змістовність і логічність висновків (до 0,5 бала).* Оцінюється здатність узагальнити результати роботи, встановити зв'язок між теорією та практикою. Формальний або відсутній висновок знижує оцінку.

Максимальна кількість балів за лабораторну роботу – 7.

Лабораторна робота № 2. Сучасні матеріали, інструменти та обладнання у декоративно-ужитковому мистецтві

Мета роботи:

- сформуванати знання про сучасні матеріали, що використовуються у декоративно-ужитковому мистецтві та технологічній освіті;
- ознайомити з класифікацією сучасних інструментів і їх функціональними можливостями;
- сформуванати вміння аналізувати властивості матеріалів і доцільність їх використання у творчій діяльності;
- розвивати технологічне мислення, здатність до вибору матеріалів відповідно до задуму виробу.

Матеріально-технічне забезпечення: аркуш А4; креслярське приладдя; простий олівець; гумка; акварель; гуаш або кольорові олівці (альтернатива – графічний редактор); доступ до інформаційних ресурсів (підручники, електронні джерела, Інтернет).

Рекомендовані література та джерела:

1. Трудове навчання у 5-9 класах – обов’язковий блок : основи матеріалознавства, технологія виготовлення виробів. Блок 1,3. / за заг. ред. Г. В. Ігнатенко. Харків : Основа, 2014. 190 с.
2. Трудове навчання у 5-9 класах – обов’язковий блок: основи матеріалознавства, технологія виготовлення виробів. Блок 2. / за заг. ред. Г. В. Ігнатенко. Харків : Основа, 2014. 176 с.
3. Ashby M. F., Johnson K. *Materials and Design: The Art and Science of Material Selection in Product Design*. Oxford : Butterworth-Heinemann, 2014. 400 p.
4. MaterialDistrict. URL: <https://materialdistrict.com/>
5. Materialsource. URL: <https://www.materialsource.co.uk/25-biomaterial-and-waste-based-products-to-specify-in-2025/>
6. Sarkar M. K., Fan J. Smart and interactive textiles // *Advances in Electrically Conductive Textiles: Materials, Characterization, and Applications*. Cambridge : Elsevier, 2024. P. 575–596. DOI: <https://doi.org/10.1016/B978-0-443-22047-0.00016-7>

Короткі теоретичні відомості

У сучасному декоративно-ужитковому мистецтві матеріали відіграють ключову роль, оскільки визначають не лише технологію виготовлення виробу, але й його форму, функціональні характеристики та художню виразність. Матеріал виступає основою формоутворення, адже його властивості безпосередньо впливають на можливість створення певних конструкцій, фактур і декоративних ефектів. Наприклад, використання

фоамірану дозволяє створювати об'ємні квіткові композиції завдяки його термопластичності, тоді як полімерна глина дає змогу моделювати дрібні деталі та складні форми. Епоксидна смола, у свою чергу, застосовується для виготовлення декоративних виробів із прозорим або глянцеvim ефектом, таких як прикраси, декоративні панно чи елементи інтер'єру.

Відповідно до сучасних наукових підходів у галузі матеріалознавства, матеріал розглядається як один із визначальних компонентів дизайнерського проектування, що об'єднує технічні та естетичні аспекти створення виробу.

Класифікація сучасних матеріалів

Сучасні матеріали доцільно класифікувати за кількома критеріями, що дозволяє системно підходити до їх вибору та використання:

1. За походженням матеріали поділяються на *природні, штучні, синтетичні, композитні*.

Природні матеріали, такі як деревина, глина, камінь, бавовна, льон або вовна, мають природне походження та характеризуються екологічністю і традиційністю використання. Наприклад, деревина широко застосовується для виготовлення декоративних виробів, а льон – у текстильному мистецтві.

Штучні матеріали створюються шляхом обробки природної сировини. До них належать папір, картон, скло, кераміка, тканини промислового виробництва. Наприклад, папір використовується у квілінгу та паперопластиці, а кераміка – у декоративному ліпленні.

Синтетичні матеріали створюються хімічним шляхом і мають розширені технологічні можливості. До них належать пластмаси, полімери, акрил, епоксидні смоли. Наприклад, акрилові фарби забезпечують яскравість і стійкість кольору, а полімерна глина дозволяє створювати довговічні декоративні вироби.

Композитні матеріали складаються з двох або більше компонентів, поєднання яких забезпечує нові властивості, такі як підвищена міцність, легкість або стійкість. Прикладами є фанера, деревинно-стружкові плити, склопластик, а також сучасні біокompозити на основі рослинних волокон або міцелію.

2. За функціональним призначенням матеріали поділяються на *конструкційні, декоративні та комбіновані*. Конструкційні матеріали забезпечують міцність і форму виробу, наприклад деревина або метал. Декоративні матеріали використовуються для оздоблення, зокрема фарби, бісер, декоративні тканини. Комбіновані матеріали поєднують обидві функції, як-от текстиль або фоаміран, які одночасно формують структуру виробу і визначають його зовнішній вигляд.

3. За технологічними властивостями. Матеріали класифікуються також за їх здатністю до обробки, що є важливим для організації технологічного процесу.

Пластичні матеріали, такі як глина або полімерна глина, здатні змінювати форму під дією зовнішніх сил і зберігати її після завершення обробки.

Гнучкі та м'які матеріали, зокрема тканини, шкіра, фоаміран, легко згинаються без руйнування та використовуються для створення рухливих і декоративних елементів.

Жорсткі та тверді матеріали, такі як деревина, пластик або картон, характеризуються високою міцністю та здатністю зберігати форму, що робить їх придатними для виготовлення основ і каркасів.

Термочутливі матеріали змінюють свої властивості під впливом температури. До них належать фоаміран, термопластики, клейові стрижні. Вони широко використовуються для формування об'ємних елементів і з'єднання деталей.

Сучасні інноваційні та екологічні матеріали

У сучасному дизайні та декоративно-ужитковому мистецтві особливого значення набувають матеріали, що поєднують інноваційні технологічні властивості з екологічною безпечністю. Їх використання відповідає принципам сталого розвитку та сприяє раціональному використанню природних ресурсів.

Сучасні матеріали цього типу доцільно розглядати за їх походженням і функціональними характеристиками:

1. *Біоматеріали та біополімери* (рис. 1). До біоматеріалів належать матеріали, створені на основі органічної сировини або біологічних процесів. Вони характеризуються екологічністю, біорозкладністю та відновлюваністю.

Зокрема, матеріали на основі міцелію грибів утворюються в процесі росту грибного міцелію, який з'єднує органічні частинки (тирсу, солому) у щільну структуру. Такі матеріали є легкими, достатньо міцними та повністю біорозкладними, що дозволяє використовувати їх для виготовлення упаковки, декоративних виробів, елементів інтер'єру та дизайнерських об'єктів.

До цієї ж групи належать біопластики, які виготовляються з відновлюваної сировини, зокрема крохмалю, целюлози або водоростей. Вони можуть частково або повністю розкладатися у природному середовищі, що робить їх екологічною альтернативою традиційним пластикам.

Рис. 1. Вироби з міцелію, біопластиків

2. *Біокомпозити* (рис. 2). Біокомпозити композити є матеріалами, що поєднують природні волокна (льон, коноплі, джут, бамбук) із полімерною або біополімерною основою. Таке поєднання забезпечує покращені механічні властивості, зокрема міцність і легкість, при збереженні екологічності. До сучасних біокомпозитів належать, наприклад, Piñatex – інноваційна екологічна альтернатива натуральній шкірі, що виготовляється з волокон листя ананаса. Матеріал формується шляхом поєднання рослинних волокон із полімерною матрицею, що забезпечує його міцність, гнучкість і зносостійкість. Piñatex широко використовується у виробництві одягу, взуття та аксесуарів, поєднуючи естетичні властивості з екологічною безпечністю.

Ці матеріали широко застосовуються у виробництві декоративних панелей, меблів, аксесуарів і дизайнерських виробів, а також у сучасному текстильному та предметному дизайні.

Рис. 2. Натуральні композитні матеріали на основі рослинних волокон

3. *Смарт-матеріали* (рис. 3). Смарт-матеріали є інноваційною групою матеріалів, здатних змінювати свої властивості під впливом зовнішніх чинників, таких як температура, світло, волога або електричний струм.

До них належать:

- термохромні матеріали, що змінюють колір під дією температури;
- фотохромні матеріали, що реагують на інтенсивність освітлення;
- матеріали з ефектом пам'яті форми, які відновлюють початкову форму після деформації.

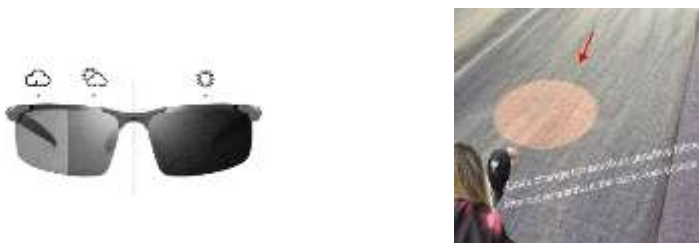

Рис. 3. Смарт-матеріали: приклади зміни властивостей під впливом зовнішніх чинників

Такі матеріали використовуються у сучасному дизайні одягу, інтерактивних виробах, освітніх проєктах та мистецтві, забезпечуючи динамічність і змінність художнього образу.

4. *Матеріали з вторинної сировини та апсайклінг* (рис. 4). Окрему групу становлять матеріали, отримані шляхом переробки відходів (recycled materials). До них належать, зокрема, текстильні матеріали з переробленого пластику, папір із макулатури, декоративні панелі зі спресованих вторинних ресурсів.

Поряд із цим, у декоративно-ужитковому мистецтві широко застосовується апсайклінг, що передбачає творче повторне використання матеріалів із підвищенням їх функціональної або естетичної цінності. Наприклад, старий одяг може трансформуватися у сумки або декоративні вироби, а пластикові пляшки – у дизайнерські об'єкти.

Рис. 4. Матеріали з вторинної сировини та приклади апсайклінгу

Сучасні інструменти та обладнання

У сучасному декоративно-ужитковому мистецтві інструменти відіграють важливу роль, оскільки забезпечують реалізацію технологічних операцій і значною мірою визначають якість, точність і естетичний рівень виготовленого виробу. Вибір інструментів безпосередньо залежить від властивостей матеріалу, технології обробки та складності виробу.

Сучасні інструменти характеризуються різноманітністю, функціональністю та можливістю інтеграції традиційних і цифрових технологій, що відповідає сучасним тенденціям розвитку технологічної освіти.

Ручні інструменти. До ручних інструментів належать ножиці, макетні ножі, різці, голки, пензлі, стеки, шила, плоскогубці та інші засоби, що використовуються без застосування електричної енергії.

Вони забезпечують виконання базових технологічних операцій, таких як різання, проколювання, формування, шліфування та декорування. Наприклад, ножиці застосовуються для роботи з текстилем і папером, а стеки – для моделювання полімерної глини або пластичних матеріалів.

Механічні інструменти та обладнання. До цієї групи належать інструменти, що працюють за рахунок механічного приводу або ручного зусилля, зокрема швейні машини, механічні преси, дигоколи, ручні різальні пристрої. Використання механічних інструментів підвищує продуктивність

праці та забезпечує точність виконання операцій. Наприклад, швейна машина дозволяє швидко і якісно з'єднувати текстильні матеріали.

Електричні та термічні інструменти. До електричних інструментів належать термопістолети, електричні ножі, гравери, шліфувальні машини. Окрему підгрупу становлять термічні інструменти, такі як праска, паяльники, пристрої для термоформування. Ці інструменти дозволяють змінювати властивості матеріалів, наприклад надавати форму фоамірану, плавити клей або створювати декоративні ефекти шляхом випалювання.

Цифрові та автоматизовані інструменти. Сучасний етап розвитку технологій характеризується активним впровадженням цифрових та автоматизованих інструментів у технологічну і художньо-проектну діяльність. До таких інструментів належать плотери, лазерні різакі, 3D-принтери, верстати з числовим програмним керуванням (CNC), а також програмні засоби для комп'ютерного моделювання та графічного проектування. Цифрові інструменти забезпечують можливість створення точних ескізів, розроблення цифрових моделей виробів і автоматизованого виготовлення їх окремих елементів. Використання таких інструментів значно розширює технологічні можливості, підвищує точність виконання робіт і сприяє інтеграції сучасних цифрових технологій у процес навчання та творчої діяльності.

Завдання для самопідготовки

1. Опрацювати короткі теоретичні відомості, рекомендовані літературу та джерела:

- ✓ класифікацію сучасних матеріалів за походженням, функціональним призначенням і технологічними властивостями;
- ✓ основні фізичні та технологічні властивості матеріалів (пластичність, гнучкість, жорсткість, термочутливість) і їх вплив на процес виготовлення виробів;
- ✓ види сучасних інструментів (ручні, механічні, електричні, цифрові) та особливості їх застосування;
- ✓ правила безпечної роботи з інструментами і матеріалами, зокрема при використанні ріжучих і термічних пристроїв.

2. Підготувати необхідні матеріали, інструменти.

ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ РОБОТИ

1. Ознайомитися із зразками сучасних матеріалів та інструментів, представлених у навчальній аудиторії, інформаційних джерелах або мережі Інтернет. Самостійно обрати не менше 5 сучасних матеріалів для аналізу, враховуючи їх актуальність і різноманітність. Заповнити таблицю «Аналіз сучасних матеріалів, інструментів та обладнання», систематизувавши отримані результати (приклад наведено у таблиці).

Для кожного обраного матеріалу:

1) вказати назву матеріалу та додати відповідне зображення (фото, ілюстрацію або ескіз), що відображає його вигляд або приклад використання.

2) визначити основні технологічні властивості матеріалу (пластичність, гнучкість, жорсткість, термочутливість, міцність, декоративні характеристики тощо). Записати ознаки, що підтверджують визначені властивості.

3) встановити, які інструменти та обладнання доцільно використовувати для обробки даного матеріалу (різання, формування, склеювання, моделювання тощо). Обґрунтувати вибір інструментів та обладнання з урахуванням властивостей матеріалу.

4) визначити основні сфери застосування матеріалу у декоративно-ужитковому мистецтві, дизайні або побуті. Навести приклади виробів або видів діяльності, у яких використовується матеріал.

Таблиця 2

Аналіз сучасних матеріалів, інструментів та обладнання

№	Матеріал	Зображення	Властивості	Інструменти та обладнання	Сфера застосування
1.	Епоксидна смола		Рідка до затвердіння, прозора, після полімеризації – тверда, міцна, глянцева.	Форми (молди), шпателі, піпетки; обладнання: мірні ємності, міксер/мішалка, вакуумна камера (за наявності), засоби ЗІЗ.	Прикраси, декоративні панно, інтер'єрні вироби
2.					
3.					
4.					
5.					

2. Обрати один сучасний матеріал для виготовлення виробу, спираючись на результати попереднього аналізу. Проаналізувати обраний матеріал з урахуванням: його технологічних можливостей (способи обробки, формування, з'єднання); доступності (наявність матеріалу та інструментів); екологічності (походження, можливість повторного використання, безпечність).

Обґрунтувати вибір матеріалу, зазначивши причини його доцільного використання для виготовлення виробу. Визначити призначення майбутнього виробу (декоративне, функціональне, комбіноване).

Розробити ескіз виробу, у якому передбачити:

- загальну форму виробу;
- конструкцію (основні елементи та спосіб їх поєднання);
- композиційне рішення (розміщення елементів, пропорції, рівновага);
- декоративні елементи (орнамент, фактура, колірне рішення).

Виконати ескіз виробу у зошиті, на окремому аркуші або за допомогою графічного редактора (за можливості), забезпечивши наочність, пропорційність, чіткість і композиційну завершеність зображення.

Контрольні запитання

1. Які технологічні властивості матеріалів є визначальними при виборі способів їх обробки?
2. У чому полягає відмінність між природними, штучними, синтетичними та композитними матеріалами?
3. Які особливості мають сучасні екологічні матеріали (біоматеріали, біокompозити, матеріали вторинної переробки)?
4. Які види сучасних інструментів і обладнання використовуються у технологічній діяльності?
5. У чому полягає значення цифрових та автоматизованих інструментів та обладнання у сучасному виробництві?
6. Як пов'язані властивості матеріалу, інструменти його обробки та сфера застосування?

Зміст звіту до роботи

Звіт про виконану лабораторну роботу повинен містити:

1. Тему та мету лабораторної роботи.
2. Заповнену таблицю «Аналіз сучасних матеріалів, інструментів та обладнання».
3. Обґрунтування вибору матеріалу для проектування виробу.
4. Ескіз виробу.
5. Короткий опис технологічного рішення.
6. Відповіді на контрольні запитання.
7. Висновки.

Критерії оцінювання лабораторної роботи

Оцінювання лабораторної роботи здійснюється за такими показниками:

1. *Аналіз сучасних матеріалів (таблиця) (до 2,5 бала).* Оцінюється повнота і правильність заповнення таблиці, коректність визначення властивостей матеріалів, обґрунтованість добору інструментів та обладнання,

логічність встановлення зв'язку між матеріалом і сферою застосування. Максимальний бал – за системний і аргументований аналіз.

2. *Обґрунтування вибору матеріалу (до 1,5 бала)*. Оцінюється аргументованість вибору з урахуванням: технологічних можливостей; доступності; екологічності. Максимальний бал — за чітке і логічне пояснення.

3. *Розробка ескізу виробу (до 2 балів)*. Оцінюється: відповідність ескізу властивостям обраного матеріалу; продуманість конструкції; композиційна цілісність; наявність декоративного рішення. Максимальний бал – за обґрунтований і акуратно виконаний ескіз.

4. *Опис технологічного рішення (до 0,5 бала)*. Оцінюється здатність пояснити: послідовність виготовлення виробу; доцільність використання інструментів і обладнання.

5. *Відповіді на контрольні запитання (до 0,5 бала)*. Оцінюється повнота, логічність і використання фахової термінології.

Максимальна кількість балів – 7.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СУЧАСНІ ТЕХНІКИ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА

Лабораторна робота № 3. Технологія виготовлення виробів у техніці пейп-арт

Мета роботи:

- сформувані знання про техніку пейп-арт як різновид сучасного декоративно-ужиткового мистецтва;
- сформувані вміння добирати матеріали, інструменти та основу для декорування в техніці пейп-арт;
- опанувати технологію виготовлення декоративного виробу із застосуванням паперових джгутиків;
- розвивати художньо-творчі здібності, композиційне мислення, відчуття форми, ритму та декоративної стилізації.

Матеріально-технічне забезпечення: паперові серветки (переважно однотонні, без рельєфу); клей ПВА; ножиці; вода; пензлі різної товщини; поролонова губка; зубочистки або пінцет; основа для декорування (скринька, пляшка, банка, декоративна тарілка, панно, картонна заготовка тощо); акрилові, гуашеві або аерозольні фарби; лак (за потреби); додаткові декоративні матеріали (бісер, намистини, крупи, стрази тощо); зразки виробів у техніці пейп-арт.

Рекомендовані література та джерела:

Презентація «Майстер-клас «Декоративне міні-панно в техніці пейп-арт»». URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-mayster-klas-dekorativne-mini-panno-v-tehnici-peyp-art-331235.html>

Шимкова І.В., Марущак О.В., Цвілик С.Д. Основи декоративно-ужиткового мистецтва. Практикум : навчально-методичний посібник. Вінниця: ВДПУ, 2023. 126 с.

Корисні посилання на майстер-класи:

<https://www.youtube.com/watch?v=dhVIp2N6w2c>

<https://www.youtube.com/watch?v=hpiJTn1JZsc>

<https://www.youtube.com/watch?v=0j2ykrZhy9Y>

Короткі теоретичні відомості

Назва техніки «пейп-арт» походить від англійського словосполучення *paper art*, що означає «мистецтво з паперу». Вона являє собою спосіб декорування різноманітних поверхонь або створення декоративних композицій із використанням паперових серветок.

Важливо зазначити, що пейп-арт часто помилково ототожнюють із декупажем або пап'є-маше. Проте ця техніка має принципові відмінності: у пейп-арті основним елементом є скручені паперові джгутики, за допомогою

яких формується об'ємний візерунок. На відміну від декупажу, де застосовуються готові зображення з серветок, або пап'є-маше, що передбачає формування об'ємних виробів із паперової маси, пейп-арт орієнтований на імітацію складних декоративних технік, зокрема філіграні та карбування металу.

Пейп-арт є універсальною технікою, яку можна застосовувати для декорування різноманітних поверхонь. Найчастіше її використовують для оформлення: скриньок; декоративних тарелів; панно; пляшок і ваз; годинників; ключниць, органайзерів, квіткових горщиків тощо (рис. 5).

Скриньки

Тарелі

Панно

Годинники

Декоративні пляшки,
вази

Декоративні яйця

Рис.5. Вироби в техніці пейп-арт

Завдяки здатності імітувати металеві або різьблені поверхні, ця техніка дозволяє надавати звичайним предметам вигляду художніх виробів із ефектом «під карбування» або «під філігрань».

Матеріали та інструменти. Для виконання виробів у техніці пейп-арт використовують:

- паперові серветки (переважно однотонні, без рельєфу);
- клей ПВА;
- ножиці;
- пензлі різної товщини;
- поролонову губку;
- воду;
- основу для декорування;
- допоміжні інструменти (зубочистки, пінцет);
- фарби (акрилові, гуаш, аерозольні);
- лак (переважно акриловий);

- додатковий декор (бісер, стрази, круп, елементи з інших матеріалів).

Технологія виконання

Виготовлення джгутиків

Паперові серветки розрізають на смужки шириною приблизно 1,5–2 см. За необхідності багат шарові серветки розділяють на окремі шари. Смужки злегка зволожують водою, після чого скручують у щільні джгутики. Важливо, щоб вони були рівномірними за товщиною та не мали розривів. Для отримання довгих елементів смужки з'єднують між собою під час скручування.

Підготовка основи

Перед декоруванням поверхню очищають і, за потреби, знежирюють. Далі її ґрунтують клеєм ПВА. Якщо матеріал основи погано взаємодіє з клеєм, попередньо наклеюють шар серветки, який забезпечує краще зчеплення декоративних елементів.

Декорування

На підготовлену поверхню переносять обраний візерунок. Уздовж контурів наносять клей і викладають паперові джгутики, щільно притискаючи їх пензлем. Декоративні елементи додатково фіксують клеєм. Після завершення композиції поверхню покривають клеєм і залишають до повного висихання.

Фарбування та оздоблення

Після висихання виробу на поверхню наносять базовий шар фарби (частіше акрилової) за допомогою губки. За необхідності фарбування повторюють. Для створення ефекту металу використовують фарби типу «металік», якими злегка тонують рельєф. Завершальним етапом є покриття виробу лаком.

Завдання для самопідготовки

Завдання для самопідготовки

1.Опрацювати короткі теоретичні відомості та рекомендовані літературу і джерела:

- ✓ сутність техніки пейп-арт та її відмінність від інших паперових технік;
 - ✓ декоративні можливості техніки пейп-арт;
 - ✓ матеріали, інструменти та послідовність виконання виробів у техніці пейп-арт;
 - ✓ особливості композиційної побудови декоративного візерунка;
 - ✓ способи імітації металевих, різьблених та рельєфних поверхонь;
 - ✓ правила безпечної роботи з ножицями, клеєм, фарбами та лаком.
- 2.Підготувати необхідні матеріали та інструменти.

ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ РОБОТИ

1. Ознайомитися зі зразками виробів у техніці пейп-арт у навчальних виданнях, мережі Інтернет, цифрових колекціях, майстер-класах.

2. Обрати об'єкт декорування. Підібрати 3–5 моделей-аналогів. Розробити ескіз майбутнього виробу. Визначити форму, композицію, характер візерунка, колірне рішення.

3. Виготовити виріб за етапами, відображеними в інструкційній карті (табл. 3).

Таблиця 3

Інструкційна карта з виготовлення виробу в техніці пейп-арт

№	Етап роботи	Інструкція	Елементи самоконтролю
1.	Підготовка робочого місця	Підготувати основу для декорування, серветки, клей, воду, ножиці, пензлі, фарби та інші матеріали.	Робоче місце повинно бути чистим, зручним і безпечним.
2.	Добір і підготовка основи	Очистити поверхню виробу, за потреби знежирити її. Якщо потрібно, обклеїти основу серветкою для кращого зчеплення.	Основа повинна бути сухою, чистою, рівною.
3.	Підготовка серветок	Нарізати паперові серветки на смужки шириною приблизно 1,5–2 см.	Смужки мають бути рівними, без надривів.
4.	Виготовлення джгутиків	Злегка зволожити смужки водою й скрутити їх у щільні джгутики.	Джгутики повинні бути рівномірними, пластичними, без потовщень і розривів.
5.	Розробка композиції	Перенести ескіз візерунка на основу або намітити композицію безпосередньо на поверхні.	Композиція має бути цілісною, врівноваженою, відповідати формі виробу.
6.	Викладання візерунка	Нанести клей по контуру композиції та викласти паперові джгутики, щільно притискаючи їх пензлем.	Джгутики повинні добре прилягати до поверхні, не змішуватися і не відставати.
7.	Додавання декоративних	За потреби додати завитки, спіралі, крапки,	Декор має підпорядковуватися

	елементів	намистини, крупи чи інші деталі.	загальному художньому рішенню.
8.	Сушіння	Залишити виріб до повного висихання.	Поверхня повинна бути сухою, елементи — міцно закріпленими.
9.	Фарбування	Нанести базовий шар фарби губкою або пензлем, дати висохнути. За потреби повторити.	Фарба має рівномірно покривати поверхню, не перекривати рельєф.
10.	Тонування та оздоблення	Злегка затонувати рельєф фарбою типу «металік» або іншим кольором, за потреби покрити лаком.	Тонування повинно підкреслювати рельєф і декоративність виробу.
11.	Самоконтроль і оцінювання	Перевірити якість приклеювання, охайність композиції, цілісність форми, декоративну виразність.	Виріб повинен мати завершений, естетично виразний вигляд.

Контрольні запитання

1. Що таке пейп-арт і в чому полягають його основні особливості?
2. Чим техніка пейп-арт відрізняється від декупажу та пап'є-маше?
3. Які матеріали й інструменти використовують для виконання виробів у техніці пейп-арт?
4. Які етапи технології виготовлення виробу в техніці пейп-арт є основними?
5. Які композиційні мотиви найчастіше використовують у пейп-арті?
6. Яку роль відіграє фарбування та тонування в художньому оформленні виробу?
7. Які предмети можна декорувати в техніці пейп-арт у шкільній практиці?

Зміст звіту до роботи

Звіт про виконану лабораторну роботу повинен містити:

1. Тему та мету лабораторної роботи.
2. Добірку моделей-аналогів виробів у техніці пейп-арт.
3. Ескіз декоративного виробу.
4. Фото готового виробу або демонстрацію виробу на занятті.
5. Короткий опис технологічної послідовності виконання.
6. Відповіді на контрольні запитання.
7. Висновки.

Критерії оцінювання лабораторної роботи

Оцінювання результатів виконання лабораторної роботи здійснюється за такими показниками:

1. *Обірунтований вибір об'єкта декорування та виконання ескізу виробу (до 1 бала).* Оцінюється завершеність ескізу, відповідність композиції формі виробу, доцільність добору декоративного мотиву. Максимальний бал нараховується за композиційно виважений і стилістично продуманий ескіз.

2. *Технологічна правильність виготовлення паперових джгутиків і викладання композиції (до 2 балів).* Оцінюється якість джгутиків, рівномірність їх товщини, правильність приклеювання, чіткість виконання рельєфного візерунка. Максимальний бал нараховується за акуратно і технологічно грамотно виконану композицію.

3. *Художнє вирішення та декоративна виразність виробу (до 1,5 бала).* Оцінюється відповідність декору формі основи, цілісність композиції, використання ритму, симетрії або асиметрії, гармонійність візерунка.

4. *Якість фарбування, тонування та остаточного оздоблення (до 1,5 бала).* Оцінюється рівномірність покриття, доцільність колірного рішення, здатність підкреслити рельєф і фактуру виробу, естетична завершеність.

5. *Акуратність, цілісність та естетичний вигляд готового виробу (до 0,5 бала).* Оцінюється охайність виконання, міцність закріплення елементів, завершеність оформлення.

6. *Відповіді на контрольні запитання (до 0,5 бала).* Оцінюється повнота, логічність і коректність відповідей, використання фахової термінології, розуміння технологічних і художніх особливостей техніки пейп-арт.

Максимальна кількість балів за лабораторну роботу – 7.

Лабораторна робота № 4. Технологія виготовлення виробів у техніці модульного орігамі

Мета роботи:

- сформуванню уявлення про орігамі як вид декоративно-ужиткового мистецтва паперопластики;
- ознайомити з теоретичними засадами та технологічними особливостями техніки модульного орігамі;
- сформувати практичні вміння складання базового трикутного модуля та з'єднання модулів у просторові конструкції;
- розвивати просторове мислення, конструктивні вміння, точність і послідовність виконання технологічних операцій;
- формувати навички раціонального використання матеріалів і організації технологічного процесу.

Матеріально-технічне забезпечення: кольоровий папір (70-90 г/м²); лінійка; олівець; ножиці або канцелярський ніж; за потреби – клей ПВА (для фіксації складних конструкцій); схема складання модуля; зразки виробів.

Рекомендовані література та джерела:

1. Письменна О. В. Модульне орігамі : методичний посібник. URL: <https://naurok.com.ua/metodichniy-posibnik-z-dekorativno-prikladno-tvorchosti-origami-14129.html>
2. Origami resource center URL: <https://origami-resource-center.com/golden-venture-folding/>
3. 7220 Modules – Origami Globe. URL: https://www.instructables.com/7220-Modules-Origami-Globe/?utm_source=Pinterest&utm_medium=organic

Корисні посилання на майстер-класи з виготовлення виробів у техніці модульного орігамі:

- <https://www.youtube.com/watch?v=-ea6YavFDnM>
- <https://www.youtube.com/watch?v=u9RneN-P3k4>
- <https://www.youtube.com/watch?v=9qQO05E2BVA>
- <https://www.youtube.com/watch?v=SiubmOwlcBY>

Короткі теоретичні відомості

Орігамі (яп. 折り紙 – «складений папір») – традиційне японське мистецтво створення художніх форм шляхом складання паперу без використання клею та ріжучих інструментів. У сучасній педагогічній і художній практиці орігамі розглядається як один із напрямів паперопластики, що поєднує елементи декоративно-ужиткового мистецтва, дизайну та інженерного мислення.

Історично орігамі виникло в Японії після поширення паперу й тривалий час мало ритуальне та символічне значення. У XX столітті

мистецтво орігамі набуло широкого розвитку завдяки стандартизації базових форм і появі системи умовних позначень (зокрема, нотації Акіри Йошідзави), що сприяло його популяризації у світі та використанню в освітньому процесі.

Модульне орігамі є різновидом орігамі, що ґрунтується на створенні виробу з великої кількості однакових елементів – модулів. На відміну від класичного орігамі, де використовується один аркуш паперу, модульне орігамі передбачає конструювання складних об'ємних форм шляхом багаторазового повторення однієї і тієї ж операції складання. Модулі з'єднуються між собою без клею, за рахунок конструктивних елементів – «кишень» і «кутів», що забезпечують міцність і стійкість конструкції.

Основні характеристики техніки модульного орігамі:

- багатоелементна структура, що формується з великої кількості однакових деталей;
- алгоритмічність процесу, яка передбачає повторюваність технологічних операцій;
- модульність конструкції, що дозволяє варіювати форму, розміри та складність виробу;
- можливість створення складних просторових об'єктів;
- використання кольору як засобу композиційної організації.

Базовим елементом модульного орігамі є трикутний модуль, виготовлений із прямокутного аркуша паперу. Конструкція модуля передбачає наявність двох «кишень» і двох «кутів», які забезпечують взаємне з'єднання елементів (рис. 6). Від точності виконання модуля залежить якість усієї конструкції, тому особливу увагу приділяють чіткості згинів і симетрії. Для модульного орігамі оптимально використовувати папір щільністю 70–90 г/м². Надто щільний папір ускладнює складання, надто тонкий – деформується.

Технологія модульного орігамі ґрунтується на системі взаємопов'язаних прийомів, що забезпечують точність виготовлення модулів і формування просторової конструкції. Основним є прийом точного складання модуля. Важливим є формування конструктивних елементів («кишень» і «кутів»), що забезпечують надійне з'єднання модулів.

З'єднання модулів здійснюється шляхом вставляння без використання клею, що дозволяє створювати як гнучкі, так і жорсткі конструкції. Подальше формування виробу відбувається через нарощування рядів і зміну кута нахилу модулів, що забезпечує перехід від площинної до об'ємної форми (сфери, конуси, циліндри). Варіювання щільності з'єднання впливає на міцність і пластичність конструкції.

Художня виразність досягається за рахунок кольорового моделювання, що базується на принципах ритму, симетрії та контрасту. У складних виробках може застосовуватися модульне комбінування, а також часткова фіксація для підвищення стійкості.

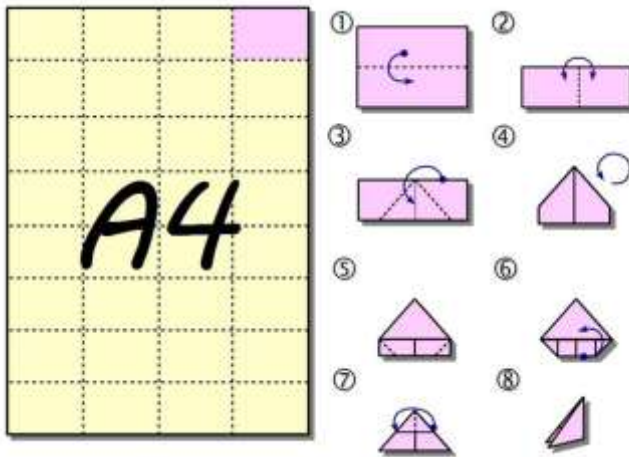

Рис.6. Спосіб складання модуля

Завдання для самопідготовки

1. Опрацювати короткі теоретичні відомості, рекомендовані літературу та джерела:

- ✓ історію становлення і розвитку мистецтва орігамі;
- ✓ сутність поняття «модуль» у контексті паперопластики;
- ✓ геометричні основи формування об'ємних конструкцій;
- ✓ вимоги до точності виконання операцій складання;
- ✓ правила безпечної роботи з ножицями та ріжучими інструментами.

2. Підготувати необхідні матеріали та інструменти.

ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ РОБОТИ

1. Ознайомитися зі зразками виробів, виконаних у техніці модульного орігамі (рис.7).

2. Проаналізувати форму виробів, їх конструкцію, принцип побудови, а також колірне рішення та композиційні особливості.

Рис.7. Вироби у техніці модульного орігамі

3. Обрати модель виробу, підібрати або розробити схему складання обраної моделі та проаналізувати послідовність виконання технологічних операцій.

4. Виготовити виріб у техніці модульного орігамі за етапами поданими в інструкційній карті.

Таблиця 4

**Інструкційна карта виготовлення виробу
у техніці модульного орігамі**

№	Етап роботи	Інструкція	Елементи самоконтролю
1.	Організація робочого місця	Розмістити матеріали та інструменти у зручному порядку; забезпечити освітлення та безпечні умови праці	Робоче місце впорядковане; відсутні зайві предмети

2.	Підготовка матеріалу	Визначити формат аркуша, розкреслити його на рівні прямокутники заданого розміру; виконати різання з дотриманням точності	Прямокутники однакового розміру; краї рівні, без пошкоджень
3.	Складання базового модуля	Послідовно виконати згини прямокутника відповідно до схеми; сформувати трикутний модуль із «кишенями» та «кутами»	Згини чіткі, симетричні; модулі однакові за формою і розміром
4.	Контроль якості модулів	Перевірити точність виготовлених модулів, відбракувати деформовані або неточні елементи	Модулі не мають перекосів, добре тримають форму
5.	Формування базового ряду	З'єднати модулі у перший ряд (кільце або лінію) шляхом вставляння	Модулі щільно з'єднані, не роз'єднуються самостійно
6.	Нарощування конструкції	Послідовно додавати модулі відповідно до схеми, дотримуючись заданої структури	Ряди рівномірні, відсутні зміщення і перекоси
7.	Формування просторової форми	Регулювати нахил модулів для створення об'єму (розширення, звуження, вигин)	Конструкція симетрична, форма відповідає схемі
8.	Кольорове та декоративне рішення	Впровадити кольорові модулі відповідно до задуму або схеми; сформувати орнамент або візерунок	Колірна композиція гармонійна, ритмічна
9.	Завершальне оформлення	За потреби зміцнити внутрішні елементи; вирівняти форму виробу	Виріб стійкий, не деформується
10.	Підсумковий самоконтроль	Оцінити якість виконання, відповідність виробу схемі та естетичним вимогам	Конструкція цілісна, охайна, композиційно завершена

Контрольні запитання

1. У чому полягає сутність техніки модульного орігамі та її відмінність від класичного орігамі?

2. Які властивості паперу є визначальними для виготовлення модулів і чому?
3. Яку роль відіграють геометричні закономірності у формуванні просторової конструкції?
4. Чому точність виконання операцій складання є критичною для якості виробу?
5. Які труднощі можуть виникати під час формування об'ємних конструкцій і як їх уникнути?
6. Як модульне оригамі сприяє розвитку просторового мислення, логіки та конструктивних умінь?

Зміст звіту до роботи

Звіт про виконану лабораторну роботу повинен містити:

1. Тему та мету лабораторної роботи.
2. Схему обраного виробу та розрахунок кількості модулів.
3. Фото готового виробу.
4. Відповіді на контрольні запитання.
5. Висновки.

Критерії оцінювання лабораторної роботи

Оцінювання результатів виконання лабораторної роботи здійснюється за такими показниками:

1. *Якість виготовлення модулів (до 2 балів).* Оцінюється точність складання модулів, чіткість згинів, симетричність і однаковість елементів.

Максимальний бал нараховується за модулі, виконані акуратно, з дотриманням пропорцій і без деформацій. Наявність незначних похибок (нерівні згини, відхилення у розмірах) знижує оцінку; значні порушення або різномірність модулів не зараховуються.

2. *Технологічна правильність з'єднання модулів (до 2 балів).* Оцінюється правильність використання способу вставляння, щільність з'єднання, рівномірність побудови рядів. Максимальний бал нараховується за міцну, стабільну конструкцію без розривів і зміщень. Часткові порушення структури або нерівномірність рядів знижують оцінку; нестійка або неправильно зібрана конструкція не зараховується.

3. *Формування просторової конструкції (до 1,5 бала).* Оцінюється правильність утворення об'ємної форми, дотримання симетрії, відповідність виробу обраній схемі. Максимальний бал нараховується за чітко сформований об'єм без перекосів і деформацій. Наявність незначних порушень форми знижує оцінку; суттєві деформації або невідповідність формі не зараховуються.

4. *Художнє та колірне рішення (до 1 бала).* Оцінюється гармонійність колірної гами, використання ритму, симетрії та композиційної цілісності. Максимальний бал нараховується за виразне, продумане декоративне

рішення. Частково вдалі або недостатньо обґрунтовані кольорові поєднання знижують оцінку; хаотичне або відсутнє колірне рішення не зараховується.

5. Акуратність, цілісність та естетичний вигляд виробу (до 0,5 бала). Оцінюється охайність виконання, відсутність пошкоджень, загальний вигляд виробу. Максимальний бал нараховується за естетично завершений і акуратно виконаний виріб. Наявність дефектів знижує оцінку; неохайний або пошкоджений виріб не зараховується.

6. Відповіді на контрольні запитання (до 0,5 бала). Оцінюється повнота, логічність і коректність відповідей, використання фахової термінології, розуміння технологічних і геометричних основ техніки. Максимальний бал нараховується за повні, аргументовані відповіді. Поверхові або частково правильні відповіді оцінюються нижче; відсутність відповідей не зараховується.

Максимальна кількість балів за лабораторну роботу – 7.

Лабораторна робота № 5. Технологія виготовлення виробів у техніці кінусайга

Мета роботи:

- сформуванати знання про техніку кінусайга та її місце у системі декоративно-ужиткового мистецтва;
- опанувати технологію створення текстильного панно без використання шиття;
- сформуванати практичні вміння проєктування та виконання композиції із застосуванням тканин різної фактури;
- розвинути художньо-творчі здібності та сформуванати екологічно відповідальне ставлення до використання матеріалів.

Матеріально-технічне забезпечення: пінопластова основа (1–2 см товщиною) або спеціальна панель; бавовняні або шовкові клаптики тканини; копіювальний папір; олівець; канцелярський ніж або макетний різак; стек або тупа паличка для заправляння тканини; ножиці; клей (за потреби); зразки виробів.

Рекомендовані література та джерела:

1. Темарі й кінусайга – японська новорічна кулька. URL: <https://ocnt.com.ua/temari-j-kinusajga-yaponska-novorichna-kulka/>
2. Шимкова І.В., Марущак О.В., Цвілик С.Д. Основи декоративно-ужиткового мистецтва. Практикум : навчально-методичний посібник. Вінниця: ВДПУ, 2023. 126 с.

Корисні посилання на майстер-класи з виготовлення виробів у техніці кінусайга:

- <https://www.youtube.com/watch?v=EV49hEwpkMk>
- <https://www.youtube.com/watch?v=ExDkJ2WAPoM>
- <https://www.youtube.com/watch?v=NGEwy4sMq6I>

Короткі теоретичні відомості

Кінусайга (яп. 絹彩画 – «розпис шовковим кольором») – це японська декоративна техніка створення текстильних зображень без використання голки та нитки, яка ґрунтується на фіксації тканини у прорізах твердої основи. Вона сформувалася у другій половині XX століття як раціональний спосіб повторного використання дорогих шовкових тканин, зокрема традиційних кімоно, і сьогодні розглядається як сучасний напрям декоративно-ужиткового мистецтва з вираженим екологічним потенціалом.

За своєю художньо-технологічною природою кінусайга поєднує ознаки кількох видів мистецтва: текстильної аплікації (використання тканинних фрагментів), мозаїки (поділ зображення на окремі сегменти), інтарсії (заповнення контурів матеріалом) та рельєфної пластики (за рахунок заглиблення матеріалу в основу).

Основною відмінною ознакою кінусайги є відсутність швів: тканина не пришивається, а закріплюється механічно шляхом заправлення її країв у прорізи основи. Це забезпечує чіткість контурів зображення, охайність виконання, декоративну цілісність виробу, можливість комбінування різних фактур без видимих з'єднань.

Важливу роль відіграє фактура тканини: гладкі, блискучі або матові матеріали по-різному відбивають світло, що дозволяє створювати додатковий декоративний ефект. Тому кінусайга є не лише композиційною, а й фактурною технікою.

Технологічний процес створення виробу складається з послідовних етапів, що забезпечують точність і якість результату:

1. Проектування (розробка ескізу). На цьому етапі визначається сюжет, композиційна структура та колірне рішення. Ескіз має бути стилізованим, із чітким поділом на сегменти, що відповідають майбутнім фрагментам тканини.

2. Перенесення рисунка на основу. Зображення переноситься на пінопластову або іншу м'яку основу за допомогою копіювального паперу або прямого нанесення. Контури мають бути чіткими, оскільки вони визначають подальшу точність виконання.

3. Виконання прорізів. По контуру рисунка виконуються прорізи глибиною приблизно 3–5 мм. Від рівномірності та точності прорізів залежить якість закріплення тканини.

4. Добір і підготовка матеріалу. Тканини добираються з урахуванням кольору, фактури та масштабу зображення. Фрагменти вирізаються з припуском 3–5 мм для подальшого заправлення.

5. Заправлення тканини в прорізи. Краї тканини за допомогою стека або тупого інструмента акуратно заправляються в прорізи. Цей етап є ключовим, оскільки визначає чистоту контурів і цілісність композиції.

6. Формування фактури та рельєфу. За рахунок варіювання товщини тканини, натягу матеріалу або додаткових підкладок може створюватися рельєфний ефект.

7. Завершальне оформлення. Готовий виріб за потреби оформлюється у рамку або додатково декорується. У деяких випадках допускається використання клею для фіксації складних ділянок.

Ефективність художнього рішення визначається дотриманням основних принципів композиції:

- виділення композиційного центру;
- баланс і рівновага елементів;
- ритмічність кольорових і фактурних плям;
- контраст і нюанс;
- пропорційність і масштабність.

Колір у кінусайзі виконує домінуючу роль, оскільки саме він формує емоційне сприйняття роботи та підкреслює її декоративний характер.

Завдання для самопідготовки

1. Опрацювати короткі теоретичні відомості, рекомендовані літературу та джерела:

- ✓ історію становлення та розвитку техніки кінусайга;
- ✓ художньо-технологічні основи створення текстильного панно без використання шиття;
- ✓ основні прийоми роботи з тканинами різної фактури;
- ✓ композиційні принципи декоративно-ужиткового мистецтва (центр, ритм, баланс, контраст, пропорції);
- ✓ правила безпечної роботи з ріжучими інструментами (канцелярський ніж, макетний різак).

2. Підготувати необхідні матеріали та інструменти.

ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ РОБОТИ

1. Ознайомитися із зразками виробів у техніці кінусайга (рис. 8) у мережі Інтернет, підручниках, книжках, цифрових колекціях тощо.

Рис. 8. Панно у техніці кінусайга

2. Підібрати моделі-аналоги. Розробити ескіз майбутнього виробу з урахуванням: чіткого поділу зображення на сегменти; колористичної узгодженості; відповідності масштабу і складності обраній техніці.

3. Виготовити виріб за етапами відображеними в інструкційній карті (табл. 5).

Таблиця 5

Інструкційна карта з виготовлення виробу в техніці кінусайга

№	Етап роботи	Інструкція	Елементи самоконтролю
1.	Організація робочого місця	Розмістити матеріали та інструменти у зручному порядку; підготувати основу; забезпечити достатнє освітлення та безпечні умови праці	Робоча зона впорядкована, інструменти доступні, відсутні сторонні предмети
2.	Розробка ескізу	Виконати стилізований контурний рисунок із чітким поділом на сегменти; визначити композиційний центр і колірну гаму	Композиція збалансована, сегменти логічно обгрунтовані
3.	Перенесення рисунка	Перенести ескіз на основу за допомогою копіювального паперу або прямого нанесення; уточнити контури	Контури чіткі, без розривів і зміщень
4.	Прорізання контурів	Виконати прорізи по контуру рисунка на глибину 3–5 мм з дотриманням рівномірності	Глибина однакова, краї рівні, основа не пошкоджена
5.	Підбір матеріалів	Добрати тканини відповідно до кольорового рішення, фактури та масштабу елементів композиції	Матеріали гармонійно поєднуються, відповідають ескізу
6.	Розкрій тканини	Вирізати фрагменти тканини з припуском 3–5 мм; уникати перекосів і осипання країв	Фрагменти відповідають формі сегментів, тканина не деформована
7..	Заправлення тканини	За допомогою стека або тупого інструмента акуратно заправити краї тканини у прорізи	Краї не виступають, тканина щільно зафіксована
8.	Формування фактури та рельєфу	За потреби варіювати натяг тканини або використовувати підкладки для створення рельєфного ефекту	Фактура виразна, без деформацій
9..	Завершальне оформлення	Оформити краї виробу, за потреби додати декоративні	Виріб має завершений вигляд

		елементи або рамку	
10	Підсумковий самоконтроль	Оцінити якість виконання, відповідність композиції та загальну естетичну виразність	Зображення цілісне, пропорційне, охайне

Контрольні запитання

1. У чому полягає сутність техніки кінусайга та яке її місце у системі декоративно-ужиткового мистецтва?
2. Які художньо-технологічні особливості відрізняють кінусайгу від інших текстильних технік (аплікації, печворку)?
3. Який принцип фіксації тканини використовується у техніці кінусайга і чому не застосовується шиття?
4. Які матеріали та інструменти є основними для виконання роботи в техніці кінусайга та яке їх призначення?
5. Які основні етапи технології виготовлення виробу в техніці кінусайга та їх послідовність?
6. Яку роль відіграють композиційні принципи, колір і фактура тканини у створенні художньо виразного панно?
7. Який екологічний потенціал техніки кінусайга в контексті раціонального використання матеріалів (zero waste)?

Зміст звіту до роботи

Звіт про виконану лабораторну роботу повинен містити:

1. Тему та мету лабораторної роботи.
2. Добірку моделей-аналогів.
3. Ескіз виробу.
4. Фото готового виробу.
5. Відповіді на контрольні запитання.
6. Висновки.

Критерії оцінювання лабораторної роботи

Оцінювання результатів виконання лабораторної роботи здійснюється за такими показниками:

1. Обґрунтованість композиційного рішення та виконання ескізу (до 1 бала). Оцінюється відповідність обраного сюжету техніці кінусайга, продуманість композиції, пропорційність, наявність чіткого поділу на сегменти та узгодженість колористичного рішення. Максимальний бал нараховується за стилістично цілісний і логічно обґрунтований ескіз. Наявність композиційних або пропорційних недоліків знижує оцінку; відсутність ескізу не зараховується.

2. Технологічна точність виконання прорізів (до 1,5 бала). Оцінюється правильність перенесення рисунка, рівномірність і глибина прорізів (3–5 мм), чіткість контурів, відсутність пошкоджень основи. Максимальний бал

нараховується за акуратно виконані прорізи однакової глибини. Наявність незначних відхилень знижує оцінку; нерівномірні або пошкоджені прорізи не зараховуються.

3. *Якість підготовки та розкрою тканини (до 1,5 бала).* Оцінюється відповідність тканини ескізу, точність вирізання фрагментів, дотримання припусків, відсутність деформацій і осипання країв. Максимальний бал нараховується за правильно підібрані та акуратно підготовлені елементи. Похибки у розкрої знижують оцінку; неправильно підготовлені деталі не зараховуються.

4. *Якість заправлення тканини та формування зображення (до 2 балів).* Оцінюється щільність і рівномірність заправлення тканини в прорізи, чіткість контурів, відсутність виступаючих країв, цілісність зображення. Максимальний бал нараховується за акуратне виконання з чіткими межами сегментів. Наявність незначних дефектів знижує оцінку; неякісне заправлення тканини не зараховується.

5. *Колористичне рішення та декоративна виразність (до 1 бала).* Оцінюється гармонійність кольорової гами, відповідність фактур тканини композиції, використання контрасту та нюансу. Максимальний бал нараховується за виразне й цілісне художнє рішення. Слабко продумане або хаотичне колірне рішення знижує оцінку.

6. *Акуратність, цілісність та естетична завершеність виробу (до 0,5 бала).* Оцінюється загальний вигляд виробу, охайність виконання, відсутність дефектів, завершеність композиції. Максимальний бал нараховується за акуратний і естетично завершений виріб. Наявність дефектів знижує оцінку; неохайна робота не зараховується.

7. *Відповіді на контрольні запитання (до 0,5 бала).* Оцінюється повнота, логічність і аргументованість відповідей, використання фахової термінології, розуміння технології виконання. Максимальний бал нараховується за повні та змістовні відповіді. Поверхові або частково правильні відповіді оцінюються нижче; відсутність відповідей не зараховується.

Максимальна кількість балів за лабораторну роботу – 7.

Лабораторна робота № 6. Виготовлення текстильних виробів у техніках печворку та квілтіngu

Мета роботи:

- сформувати системні знання про техніки печворку та квілтіngu як складові декоративно-ужиткового мистецтва та текстильного дизайну;
- ознайомити з конструктивно-технологічними особливостями виготовлення текстильних виробів на основі поєднання клаптиків тканини та багатошарового з'єднання матеріалів;
- сформувати вміння проєктувати композицію виробу (орнамент, блок, кольорове рішення) та виконувати його відповідно до технологічної послідовності;
- розвивати художньо-конструкторські здібності, просторове мислення, відчуття ритму, пропорцій і кольору;
- виховувати естетичний смак, акуратність і культуру праці у процесі виконання текстильних виробів.

Матеріально-технічне забезпечення: бавовняні тканини різних кольорів і фактур (переважно середньої щільності); нитки швейні відповідних кольорів; голки ручні та машинні; ножиці/ ніж роликовий; швейна машина (за наявності); праска для волого-теплової обробки; крейда або маркер для тканини; лінійка, кутник; шаблони (паперові або пластикові); шпильки або кліпси для фіксації деталей; наповнювач (синтепон, слімтекс); тканина для підкладки; прасувальна дошка; килимок для різання; допоміжні матеріали та інструменти.

Рекомендовані література та джерела:

1. An introduction to quilting and patchwork. URL: <https://www.vam.ac.uk/articles/an-introduction-to-quilting-and-patchwork?srsltid=AfmBOoq4kvObx-kZoly7j-oKX7wWbreCfFIOJgiQ8aFxFxH76cRg9GoG6A>
2. Audin H. Patchwork and quilting in Britain. London : Bloomsbury Publishing, 2013. 743 p.
3. Koseki S. 180 Patchwork Quilt Blocks: Experimenting with Colors, Shapes, and Styles to Piece New and Traditional Patterns. Landauer Publishing, 2022. 200 p.
4. Quilts & textiles. URL: https://www.americanmuseum.org/about/permanent-collection/quilts-textiles/?gad_source=1&gbraid=0AAAAABQTcWtPvPRW5ovJU6d5X2qNLtjMz

Корисні посилання на майстер-класи:

- <https://www.youtube.com/watch?v=5er9psoPL68>
- <https://www.youtube.com/watch?v=1qmjOU27RZg>
- https://www.youtube.com/watch?v=Js_Z6nxAoL4
- <https://www.youtube.com/shorts/aXNZ6iZdueQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=gN0YF0m3Kq8>
<https://www.youtube.com/watch?v=a3zIIa4Qs-k>

Короткі теоретичні відомості

Печворк і квілтинг є традиційними та водночас сучасними технологіями текстильного декорування, що поєднують художні та конструктивно-технологічні аспекти створення виробів.

Печворк (англ. *patchwork*) – це техніка створення декоративної текстильної поверхні шляхом поєднання окремих фрагментів тканини (клаптиків) у цілісну композицію. Основу печворку становить принцип модульності, що передбачає організацію виробу з повторюваних геометричних елементів (блоків).

Квілтинг (англ. *quilting*) – це технологія виготовлення багат шарових текстильних виробів, яка полягає у з'єднанні кількох шарів матеріалу (верхній декоративний шар, наповнювач, підкладка) за допомогою декоративної або функціональної стібки.

Таким чином, у технологічному аспекті печворк формує художньо-декоративну поверхню виробу, а квілтинг забезпечує його конструктивну цілісність, об'єм і фактуру.

Техніка печворку має глибокі історичні корені й виникла як спосіб раціонального використання текстильних матеріалів. Вона була поширена в різних культурах (Європа, Азія, Америка) та виконувала як утилітарну, так і декоративну функцію. Квілтинг, у свою чергу, розвивався як технологія утеплення текстильних виробів і поступово набув художнього значення.

Печворк як композиційна система базується на таких принципах:

- модульність (побудова композиції з повторюваних елементів);
- ритм (регулярне повторення модулів (блоків));
- симетрія або асиметрія (організація загальної композиції);
- контраст і гармонія кольору (поєднання тканин);
- масштабність і пропорційність (узгодженість розмірів блоків).

Особливу роль відіграє орнаментальна структура, яка формує візуальну цілісність виробу.

Класичний печворк ґрунтується на використанні чітко структурованих схем (патернів), які визначають порядок розташування геометричних елементів у композиції.

Схема печворку – це графічне відображення структури виробу, що містить: форму та розміри блоків; порядок їх з'єднання; колірне рішення.

Основні типи схем печворку:

1. Блокові схеми (block patterns) (рис 9, а.). Найбільш поширений тип, у якому виріб складається з однакових або варіюваних блоків. Наприклад, «Квадрат у квадраті» (*Square in a Square*); «Дев'ять квадратів» (*Nine Patch*); «Зірка» (*Star Block*) (рис. 10).

2. Смугові композиції (strip piecing) (рис.9, б). Передбачають побудову виробу з паралельних смуг тканини. Особливостями є: простота виконання; чіткий ритм; виразна лінійна структура.

3. Модульні геометричні композиції (рис. 9, в). Базуються на поєднанні однакових геометричних форм (трикутників, ромбів, шестикутників).

а

б

в

Рис. 9. Основні типи схем печворку

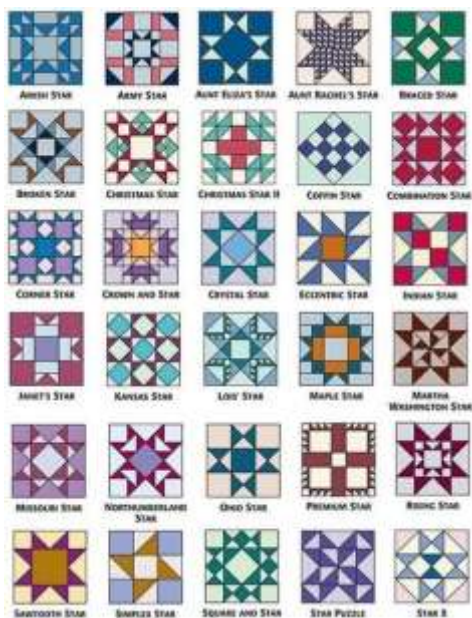

Рис.10. Блокові схеми печворку

Крейзі печворк (англ. *crazy patchwork*) – це різновид печворку, що характеризується вільною, асиметричною композицією, у якій відсутня чітка геометрична структура блоків (рис. 11).

Рис.11. Крейзі печворк

На відміну від класичного печворку, де домінує принцип модульності, крейзі печворк базується на принципах довільності композиції, асиметрії; декоративної насиченості, поєднання різнорідних фактур і матеріалів.

Характерними ознаками крейзі печворку: є використання клаптиків неправильної форми; відсутність повторюваного орнаменту; декоративне оздоблення швів (вишивка, аплікація, бісер); поєднання різних текстильних матеріалів (оксамит, шовк, мереживо тощо).

Стьобання/квілтинг є визначальним етапом виготовлення багат шарового текстильного виробу, що полягає у з'єднанні верхнього декоративного шару, наповнювача та підкладки за допомогою швів.

Класичний квілтовий виріб складається з трьох основних шарів («сендвічу»):

- 1) верхній шар (top layer) – декоративна частина, виконана у техніці печворку;
- 2) середній шар (batting) – наповнювач (синтепон, слімтекс), що забезпечує об'єм і теплоізоляцію;
- 3) нижній шар (backing) – підкладка, яка стабілізує конструкцію виробу.

З'єднання цих шарів здійснюється за допомогою стьобання, що може виконувати як конструктивну (забезпечує міцність і стабільність виробу), так і декоративну функцію (формує орнамент, рельєф і художню виразність)..

Якість стьобання безпосередньо впливає на довговічність виробу, його естетичний вигляд і тактильні властивості.

За способом виконання виокремлюють:

– ручне стьобання, яке виконується за допомогою голки та нитки, передбачає рівномірні дрібні стібки та забезпечує високу декоративність і індивідуальність виробу (рис. 12, а).

– машинне стьобання, яке виконується на звичайній або спеціальній швейній машині, забезпечує точність і рівномірність та дозволяє обробляти великі площі виробу (рис. 12, б).

а

б

Рис. 12. Ручний та машинний квілтинг

За характером лінії стьобання:

– прямолінійне стьобання (виконується у вигляді паралельних або перехресних ліній; створює чітку геометричну структуру).

– контурне стьобання (виконується вздовж швів або контурів елементів печворку; підкреслює форму блоків і композицію виробу).

– вільно-рухоме стьобання (free-motion) (виконується у довільному напрямку; дозволяє створювати складні орнаменти; потребує сформованих практичних навичок).

За функціональним призначенням:

– конструктивне стьобання – спрямоване на з'єднання шарів виробу;

– декоративне стьобання – формує художній образ і фактуру.

За щільністю виконання:

– рідке стьобання – забезпечує м'якість виробу;

– щільне стьобання – створює рельєфну фактуру і підвищує міцність.

Виготовлення виробів у техниках печворку і квілтингу передбачає:

точний розкрій тканини з урахуванням припусків; дотримання геометричної точності блоків; послідовне зшивання елементів; використання ручного або машинного стьобання; обробку країв виробу.

Якість виробу визначається:

– точністю з'єднання деталей;

– рівністю швів;

– відсутністю деформацій;

– охайністю виконання.

Отже, у процесі виготовлення виробу у поєднанні цих двох технік: печворк визначає композиційно-декоративну структуру, а квілтинг (стьобання) забезпечує конструктивне завершення і художню виразність.

Рациональне поєднання цих технік дозволяє створювати вироби, що характеризуються цілісністю композиції, технологічною надійністю, естетичною завершеністю.

Завдання для самопідготовки

1. Опрацювати короткі теоретичні відомості, рекомендовані літературу та джерела:

- ✓ сутність технік печворку і квілтингу та їх взаємозв'язок;
- ✓ класифікацію схем печворку (блокові, смугові, модульні, крейзі печворк);
- ✓ конструкцію багат шарового виробу («сендвіч»);
- ✓ види стьобання (ручне, машинне, контурне, вільно-рухоме);
- ✓ правила точного розкрою тканини та формування блоків;
- ✓ правила безпечної роботи з швейним обладнанням і ріжучими інструментами.

2. Підготувати необхідні матеріали та інструменти.

ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ РОБОТИ

1. Ознайомитися зі зразками виробів у техніках печворку і квілтингу, представленими в навчально-методичних матеріалах, цифрових ресурсах та демонстраційних зразках.

2. Обрати об'єкт проектування. Підібрати 3–5 моделей-аналогів. Розробити ескіз майбутнього виробу, визначивши його тип композиції (блокова, смугова, модульна або крейзі), схему розташування блоків, форму, композиційну структуру, колірне рішення та конструктивні особливості тощо.

3. Виготовити виріб за етапами, відображеними в інструкційній карті (табл. 6).

Таблиця 6

Інструкційна карта з виготовлення виробу в техніках печворку та квілтингу

№	Етап роботи	Інструкція	Елементи самоконтролю
1.	Організація робочого місця	Підготувати робочу поверхню, розмістити інструменти та матеріали у зручному порядку; перевірити справність швейної машини; підготувати прасувальне місце	Робоче місце впорядковане; інструменти справні; дотримано техніки безпеки
2.	Підготовка	Виготовити шаблони з паперу	Шаблони

	шаблонів	або пластику; перевірити точність розмірів	відповідають заданим параметрам
3.	Підбір тканини	Добрати тканини за кольором, фактурою та щільністю; врахувати сумісність матеріалів	Тканини гармонійно поєднуються
4.	Розмітка тканини	Нанести розмітку на тканину за шаблонами з урахуванням напрямку нитки основи	Розмітка точна, без перекосів
5.	Розкрій деталей	Виконати розкрій із припусками (0,5–1 см); використовувати ножиці або роликовий ніж	Краї рівні, деталі однакові
6.	Сортування деталей	Розкласти елементи за кольором і призначенням відповідно до схеми	Відсутня плутанина в елементах
7.	Зшивання елементів у блоки	Послідовно зшити деталі у блоки; дотримуватися однакової ширини шва	Шви рівні, без зміщень
8.	Прасування швів	Виконати волого-теплову обробку швів; розпрасувати або запрасувати їх у один бік	Шви плоскі, без деформацій
9.	Формування композиції	З'єднати блоки у єдину площину згідно зі схемою	Стики співпадають, геометрія збережена
10.	Контроль геометрії виробу	Перевірити прямокутність, симетрію, розміри виробу	Виріб не перекошений
11.	Формування «сендвіча»	Розкласти шари: верхній, наповнювач, підкладка; вирівняти їх	Шари співпадають по краях
12.	Фіксація шарів	Закріпити шари шпильками, кліпсами або наміткою	Відсутнє зміщення шарів
13.	Виконання стьобання	Виконати стьобання (ручне або машинне) відповідно до обраного типу	Стібки рівномірні, без пропусків
14.	Контроль якості стьобання	Перевірити рівномірність, відсутність затяжок і складок	Поверхня рівна
15.	Обрізка виробу	Вирівняти краї після стьобання	Краї рівні, кути прямі
16.	Обробка країв	Виконати окантовку або підгин; закріпити краї	Обробка охайна, міцна
17.	Завершальне	Виконати остаточне	Виріб має

	оформлення	прасування, усунути дрібні дефекти	естетичний вигляд
18.	Підсумковий самоконтроль	Оцінити відповідність виробу ескізу, якість виконання та композиційну цілісність	Виріб завершений, без дефектів

Контрольні запитання

1. У чому полягає відмінність між техніками печворку і квілтингу?
2. Які основні типи схем печворку та їх особливості?
3. Яка структура багат шарового квілтового виробу?
4. Які види стьобання використовуються та в чому їх відмінності?
5. Які вимоги до точності розкрою та з'єднання деталей?
6. Як композиційні принципи впливають на художню виразність виробу?

Зміст звіту до роботи

Звіт про виконану лабораторну роботу повинен містити:

1. Тему та мету лабораторної роботи.
2. Добірку моделей-аналогів.
3. Ескіз виробу.
4. Фото етапів виконання.
5. Фото готового виробу.
6. Відповіді на контрольні запитання.
7. Висновки.

Критерії оцінювання лабораторної роботи

Оцінювання результатів виконання лабораторної роботи здійснюється за такими показниками:

1. *Обґрунтованість композиційного рішення та виконання ескізу виробу (до 1 бала).* Оцінюється логіка побудови орнаменту, вибір типу схеми (блокова, смугова, модульна тощо), пропорційність елементів, композиційна цілісність та відповідність ескізу обраній техніці. Максимальний бал нараховується за продуманий, композиційно врівноважений і акуратно виконаний ескіз. У разі наявності композиційних або пропорційних недоліків оцінка знижується; відсутність ескізу не зараховується.

2. *Технологічна точність розкрою тканини (до 1,5 бала).* Оцінюється правильність розмітки, точність вирізання деталей, дотримання припусків, рівність країв, відсутність деформацій матеріалу. Максимальний бал нараховується за точно виконаний розкрій відповідно до шаблонів. Наявність незначних похибок знижує оцінку; суттєві порушення форми деталей або неправильний розкрій не зараховуються.

3. *Якість з'єднання деталей (формування блоків і композиції) (до 1,5 бала).* Оцінюється рівномірність швів, точність стикування елементів,

відповідність геометрії блоків, відсутність перекосів і деформацій. Максимальний бал нараховується за акуратне та технічно правильне з'єднання деталей. Незначні відхилення знижують оцінку; неякісне або неправильне з'єднання не зараховується.

4. *Якість виконання стьобання (квілтинг) (до 1,5 бала).* Оцінюється рівномірність стібків, відповідність обраній техніці (ручне, машинне, контурне тощо), точність виконання та декоративна виразність. Максимальний бал нараховується за рівномірне, акуратне і технічно правильне стьобання. Наявність нерівностей, пропусків або деформацій знижує оцінку; відсутність стьобання не зараховується.

5. *Колористичне рішення та композиційна виразність (до 1 бала).* Оцінюється гармонійність поєднання кольорів, ритм і узгодженість орнаменту, відповідність декоративного рішення загальній композиції виробу. Максимальний бал нараховується за цілісне та стилістично обґрунтоване колористичне рішення. Частково вдалі або хаотичні поєднання знижують оцінку.

6. *Акуратність, цілісність та естетична завершеність виробу (до 0,5 бала).* Оцінюється загальний вигляд виробу, охайність виконання, якість обробки країв, відсутність дефектів. Максимальний бал нараховується за акуратний, завершений і естетично виразний виріб. Наявність дефектів знижує оцінку; неохайний виріб не зараховується.

7. *Відповіді на контрольні запитання (до 0,5 бала).* Оцінюється повнота, логічність і правильність відповідей, використання фахової термінології, розуміння технології виконання. Максимальний бал нараховується за повні та аргументовані відповіді. Частково правильні або поверхові відповіді оцінюються нижче; відсутність відповідей не зараховується.

Максимальна кількість балів за лабораторну роботу – 7.

Лабораторна робота № 7. Технологія виготовлення виробів у техніці макраме

Мета роботи:

- сформувати системні знання про макраме як вид декоративно-ужиткового мистецтва;
- ознайомити з технологічними прийомами виконання основних вузлів і принципами побудови виробів;
- сформувати практичні вміння створення декоративних текстильних виробів шляхом комбінування вузлів;
- розвивати просторове, ритмічне та композиційне мислення;
- формувати точність, акуратність і технологічну культуру.

Матеріально-технічне забезпечення: Бавовняні, лляні або синтетичні шнури (2–5 мм); мотузки; дерев'яна планка, кільце або основа для кріплення; ножиці; сантиметрова стрічка; шпильки або затискачі (за потреби); клей (для фіксації); гребінець (для бахроми); схеми вузлів; зразки виробів.

Рекомендовані література та джерела:

1. Martin A. Modern Macramé Style: 20 Stylish Beginner Projects for the Home. Barnsley : Pen & Sword Books, 2022. 112 p.
2. Gough R. The Macramé Bible: The Complete Reference Guide to Macramé Knots, Patterns, Motifs and More. London : David & Charles, 2024.
3. Ranae N. Macramé at Home: Add Boho-Chic Charm to Every Room with 20 Projects. New York : Page Street Publishing, 2020.
4. Mullins A. Macramé for Beginners and Beyond: 24 Easy Projects for Home and Garden. 2017.
5. Green A. Modern Macramé Book for Beginners and Beyond. 2020.
6. Martin C. 60 Macrame Knots & Knot Patterns (ebook). 2023.

Корисні посилання на майстер-класи:

<https://www.youtube.com/watch?v=JNNWPOJiYdc>
<https://www.youtube.com/watch?v=LSeqoywrmL4>
<https://www.youtube.com/watch?v=TdALiOt9gkI>
<https://www.youtube.com/watch?v=Ffk-Hz-vDqE>

Короткі теоретичні відомості

Макраме є технікою декоративного вузлового плетіння, що належить до текстильних видів декоративно-ужиткового мистецтва і ґрунтується на послідовному зав'язуванні ниток або шнурів без застосування ткацьких чи швейних операцій. На відміну від ткацтва, де структура виробу формується переплетенням основи і підкання, у макраме формоутворення здійснюється виключно за рахунок вузлів, які виконують одночасно конструктивну та художньо-декоративну функції.

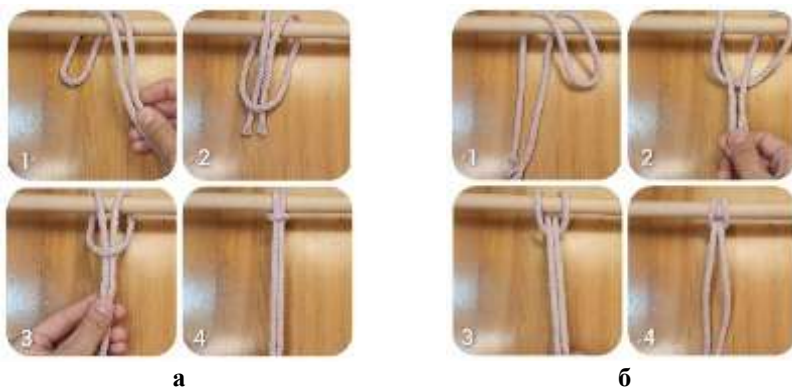
Історично техніка макраме має багатовікову традицію і пов'язана з розвитком вузлового плетіння у різних культурах світу. Первісно вузли виконували утилітарну функцію, зокрема для виготовлення рибальських сіток, канатів і побутових виробів. Згодом вузлове плетіння набуло декоративного значення і стало використовуватися для створення елементів одягу, інтер'єрних прикрас і художніх об'єктів. У сучасному мистецтві макраме переживає новий етап розвитку, поєднуючи традиційні техніки з сучасними дизайнерськими підходами.

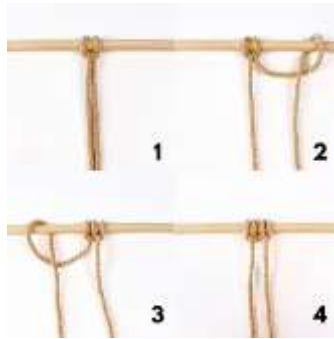
Технологічною основою макраме є система вузлів, які формуються шляхом взаємодії робочих і несучих (основних) ниток. Несучі нитки утворюють каркас виробу, тоді як робочі нитки виконують функцію формування вузлів і декоративних елементів. Кожен вузол має чітко визначену послідовність виконання, що забезпечує стабільність структури і передбачуваність результату. Комбінування різних типів вузлів дозволяє створювати складні орнаментальні композиції, що відрізняються ритмічністю, фактурною виразністю та варіативністю.

Особливу роль у техніці макраме відіграють базові вузли, які становлять основу всієї системи плетіння. Саме їх опанування забезпечує можливість переходу до складніших композицій і конструкцій.

Базові вузли макраме:

1. Кріпильні вузли. Кріпильні вузли використовуються для закріплення ниток на основі (планці, кільці, шнурі). Найпоширенішим є петлевий вузол, який забезпечує швидке і надійне кріплення. Його варіації (рис. 13, а; б) дозволяють не лише фіксувати нитки, але й створювати додатковий декоративний ефект. Подвійний кріпильний вузол (Double Lark's Head) забезпечує підвищену міцність кріплення ниток і використовується для важчих виробів (рис. 13, в).

В

Рис. 13. Виконання петлевого (кріпильного) вузла (Lark's Head Knot) (а), зворотнього кріпильного вузла (Reverse Lark's Head Knot) (б) та подвійного кріпильного вузла (Double Lark's Head) (в)

2. *Основні конструктивні вузли.* До основних вузлів належать квадратний вузол, напіввузол та репсові вузли. Квадратний вузол (рис. 15, а) є базовим елементом, що широко використовується для створення щільних декоративних площин. Напіввузол (рис.14) є його складовою частиною і при багаторазовому повторенні формує спіральну структуру (рис. 15, б). Плоский вузол (Alternating Square Knot) – це різновид квадратного вузла, що виконується у шаховому порядку (рис. 15, в).

Репсові вузли дозволяють створювати лінійні композиції (горизонтальні, вертикальні, діагональні), що є основою орнаментальних рішень (рис. 15, а; б; в). Обмотувальний вузол (Wrapping Knot / Gathering Knot) застосовується для об'єднання груп ниток і формування завершених декоративних елементів (рис. 16).

Рис. 14. Напіввузол

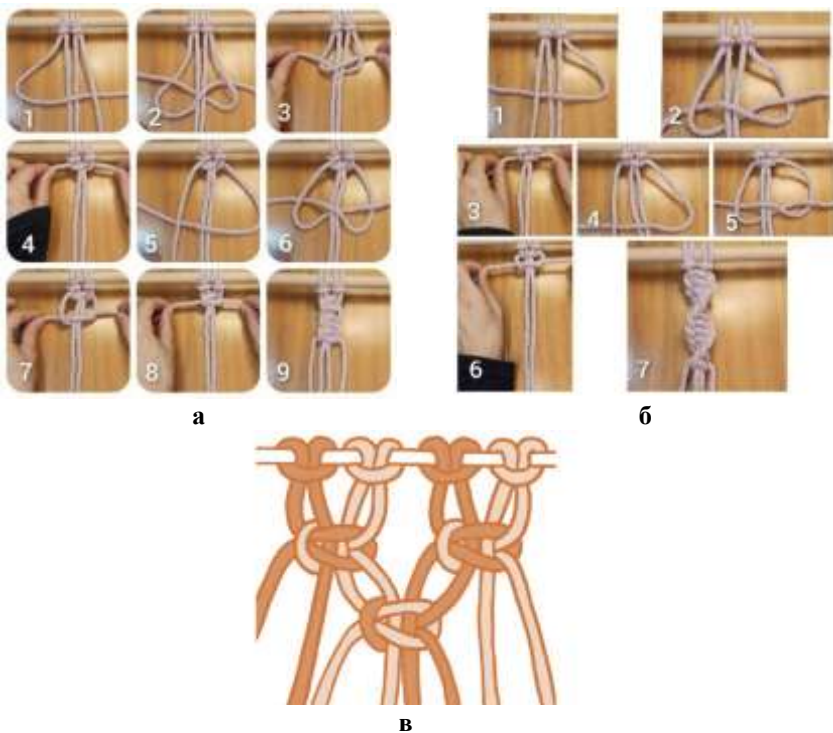
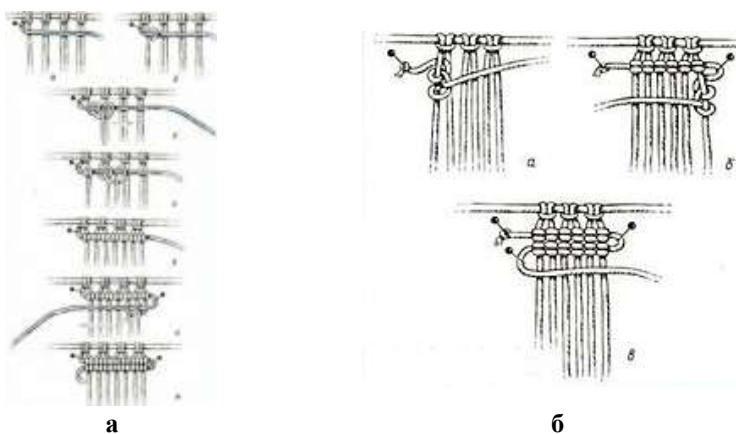
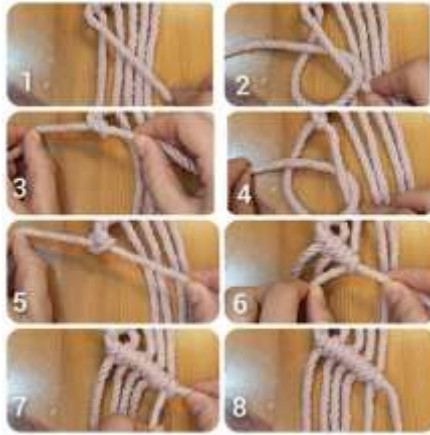

Рис. 15. Виконання квадратного вузла (Square Knot) (а), спірального вузла (Half Knot Spiral) (б), плоского вузла (Alternating Square Knot) (в).

В

Рис. 15. Виконання горизонтального репсового вузла (Vertical Half Hitch) (а), горизонтального репсового вузла (Horizontal Half Hitch)(б), діагонального репсового вузла (Diagonal Half Hitch) (в)

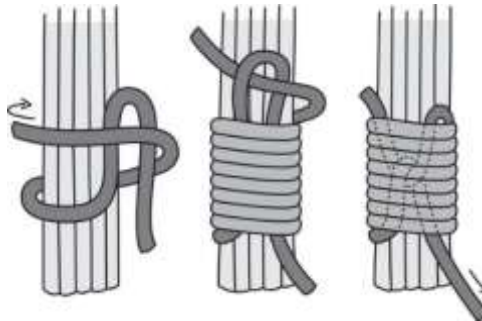

Рис. 16. Виконання обмотувального вузла (Wrapping Knot / Gathering Knot)

3. *Декоративні (орнаментальні) вузли.* Декоративні вузли використовуються для підсилення художньої виразності виробу. Існує багато таких вузлів, серед яких, наприклад, вузол «Жозефіна» (рис. 17, а), що утворює замкнені петлі, вузол «ягідка» (рис. 17, б), який створює об'ємні елементи та інші. Вони дозволяють урізноманітнити фактуру і створювати складні декоративні композиції.

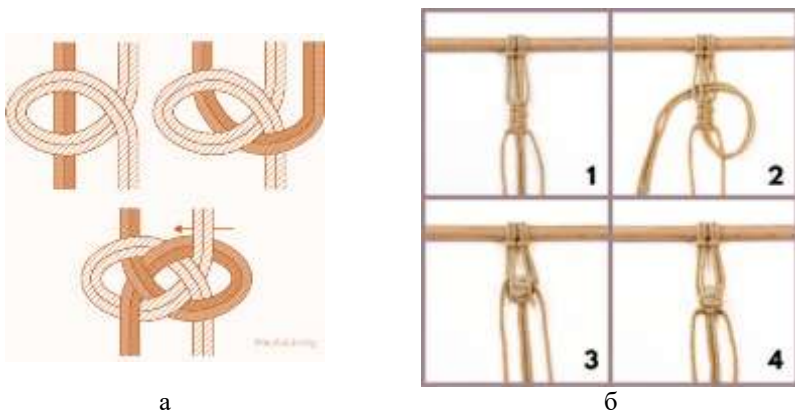

Рис. 17. Виконання вузла «Жозефіна» (Josephine Knot) (а), вузла «ягідка» (Berry Knot) (б)

Особливу роль у техніці макраме відіграють матеріали, з яких виготовляються вироби. У техніці макраме використовується широкий спектр матеріалів, серед яких найбільш поширеними є натуральні волокна (бавовна, льон, джут, конопля), а також синтетичні шнури та пряжа. Вибір матеріалу визначає технологічні властивості виробу, його міцність, пластичність і художню виразність.

Для початкового етапу навчання доцільно використовувати бавовняні шнури або шпагати, оскільки вони є зручними у роботі, не ковзають, не подразнюють шкіру та добре утримують форму вузлів.

Бавовняні шнури, що застосовуються у макраме, поділяються на три основні типи: кручений шнур; плетений шнур; шпагат.

Кручений шнур є універсальним матеріалом, який складається з кількох скручених між собою ниток. Він забезпечує чіткість і акуратність плетіння, добре підходить для виконання більшості вузлів і декоративних композицій. Важливою перевагою цього типу шнура є можливість його розпускання, що дозволяє створювати декоративні елементи, зокрема бахрому. Водночас кручений шнур є відносно дорожчим порівняно з іншими матеріалами.

Плетений шнур формується шляхом переплетення волокон і характеризується високою міцністю та стабільністю форми. Він широко використовується для виготовлення об'ємних виробів, таких як сумки, кошики, а також декоративні панно. Розрізняють два підтипи плетеного шнура: шнур із сердечником; шнур без сердечника. Сердечник являє собою внутрішню основу, що складається з додаткових ниток і забезпечує жорсткість та здатність витримувати навантаження. Основним недоліком плетеного шнура є неможливість його розпускання на бахрому. Плетений

шнур без сердечника є більш гнучким, однак може частково розтягуватися, що необхідно враховувати під час визначення довжини ниток для виробу.

Шпагат є окремим видом матеріалу, що складається з великої кількості ниток, скручених навколо однієї осі. Його основне призначення – створення бахром, китичок та інших декоративних елементів. Разом із тим шпагат може використовуватися і для виготовлення повноцінних виробів. Особливістю цього матеріалу є схильність до розкручування у процесі роботи, що може впливати на рівномірність плетіння. У зв'язку з цим під час виконання виробів необхідно періодично коригувати структуру шнура.

Шнури для макраме можуть мати різний діаметр – від 1 мм до 9 мм і більше. Найчастіше у навчальній та практичній діяльності використовуються шнури діаметром 2 мм, 3 мм і 5 мм, що забезпечують оптимальне поєднання зручності роботи та виразності виробу.

Техніка макраме не потребує великої кількості спеціалізованих інструментів. До основних належать: ножиці та сантиметрова стрічка або лінійка.

Особливу увагу слід приділяти якості ножиць, оскільки вони мають бути достатньо гострими для забезпечення рівного та акуратного зрізу ниток, особливо під час оформлення бахром. Рекомендується використовувати ножиці виключно для роботи з текстильними матеріалами.

Для виконання дрібних виробів або складних композицій можуть додатково використовуватися:

- булавки;
- спеціальна дошка (макраме-борд) або подушка;
- щітка або гребінець для оформлення бахром.

Процес виготовлення виробів у техніці макраме передбачає дотримання певних технологічних закономірностей. Однією з найважливіших умов є рівномірний натяг ниток, від якого залежить якість і точність виконання вузлів. Недостатній або надмірний натяг призводить до деформації виробу і порушення композиції. Не менш важливою є однаковість розмірів вузлів, що забезпечує ритмічність і візуальну цілісність структури.

Композиційна організація виробів у техніці макраме базується на загальних принципах декоративного мистецтва, зокрема симетрії, ритму, пропорційності та контрасту. Ритм у макраме формується шляхом повторення вузлів або їх груп, що створює відчуття впорядкованості та гармонії. Симетрія часто використовується для побудови врівноважених композицій, тоді як асиметрія дозволяє досягти більш динамічного художнього ефекту. Контраст досягається за рахунок поєднання щільних і ажурних ділянок, а також використання різних фактур і товщини ниток.

Важливим елементом художньої виразності макраме є фактура, яка формується завдяки особливостям вузлів і матеріалу. Щільні вузли створюють рельєфні поверхні, тоді як ажурні структури забезпечують легкість і прозорість композиції. Додатковим декоративним засобом є

бахрома, яка використовується для оформлення країв виробу та надання йому завершеності.

З екологічної точки зору макраме відповідає принципам сталого розвитку, оскільки дозволяє використовувати натуральні матеріали та залишки текстильних виробів. Застосування вторинних ресурсів і технік апсайклінгу сприяє зменшенню відходів і формуванню відповідального ставлення до матеріалів.

Таким чином, макраме є складною художньо-технологічною системою, що поєднує конструктивні прийоми вузлового плетіння з принципами композиційної організації. Опанування цієї техніки сприяє розвитку технологічного мислення, художнього смаку і практичних навичок, необхідних для створення декоративних виробів.

Завдання для самопідготовки

1. Опрацювати короткі теоретичні відомості та рекомендовані літературу та джерела:

Опрацювати теоретичний матеріал:

- ✓ історію розвитку техніки макраме;
- ✓ класифікацію матеріалів для макраме;
- ✓ базові вузли та їх технологію виконання;
- ✓ принципи композиції у макраме (ритм, симетрія, фактура);
- ✓ правила безпечної роботи з ножицями та інструментами.

2. Підготувати матеріали та інструменти для виконання роботи.

ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ РОБОТИ

1. Виконання тренувальних вправ

Вправа 1. Відпрацювання кріпильних вузлів

Завдання: виконати петлевий та зворотний петлевий вузли на основі.

Вправа 2. Виконання базових вузлів

Завдання: відпрацювати:

- напіввузол;
- квадратний вузол;
- спіральний вузол

Вправа 3. Виконання репсових вузлів

Завдання: виконати горизонтальний і діагональний репсові вузли.

Вправа 4. Формування ритмічної структури

Завдання: створити фрагмент плетіння з повторенням вузлів.

2. Ознайомитися зі зразками виробів, представленими в навчально-методичних матеріалах, цифрових ресурсах та демонстраційних зразках (рис. 18). Обрати об'єкт проектування. Підібрати 3–5 моделей-аналогів.

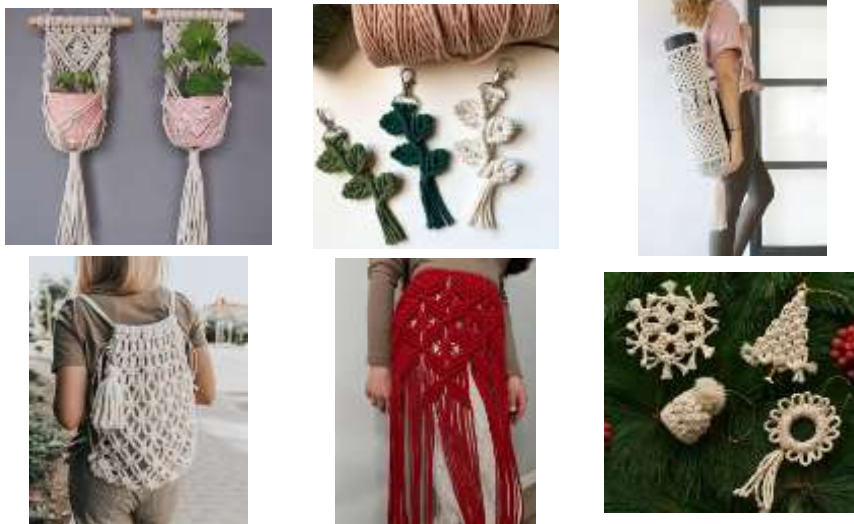

Рис. 18. Вироби виготовлені у техніці макраме

3. Розробити ескіз майбутнього виробу, визначивши його форму, композиційну структуру, колірне рішення та конструктивні особливості

4. Виготовити виріб.

Контрольні запитання

1. У чому полягає технологічна сутність техніки макраме як різновиду декоративно-ужиткового мистецтва?

2. Які функції виконують несучі (основні) та робочі нитки у процесі вузлового плетіння?

3. Які вузли належать до базових у техніці макраме та яке їх конструктивне призначення?

4. Чому рівномірний натяг ниток є визначальним чинником якості виробу?

5. Які композиційні принципи (ритм, симетрія, пропорційність, контраст) застосовуються у макраме?

6. Які матеріали є найбільш доцільними для виконання виробів у техніці макраме та чим обумовлений їх вибір?

Зміст звіту до роботи

Звіт про виконану лабораторну роботу повинен містити:

1. Тему та мету лабораторної роботи.
2. Результати виконання тренувальних вправ (відпрацювання вузлів).
3. Ескіз майбутнього виробу.

4. Фото етапів виконання роботи.
5. Фото готового виробу.
6. Відповіді на контрольні запитання.
7. Висновки.

Критерії оцінювання лабораторної роботи

Оцінювання результатів виконання лабораторної роботи здійснюється за такими критеріями:

1. *Виконання базових вузлів (до 2 балів).* Оцінюється правильність, точність і однаковість виконання базових вузлів (петлевого, квадратного, репсового тощо). Максимальний бал нараховується за чітке, технічно правильне та рівномірне виконання вузлів. Наявність незначних відхилень у розмірах або щільності вузлів знижує оцінку. Значні помилки у техніці виконання або нерівномірність вузлів істотно знижують бал. У разі невиконання або грубих помилок показник не зараховується.

2. *Технологічна правильність виконання виробу (до 1,5 бала).* Оцінюється дотримання послідовності технологічних операцій, правильність кріплення ниток, формування структури виробу та використання відповідних прийомів плетіння. Максимальний бал нараховується за повністю правильне виконання технології без порушень. Наявність окремих незначних помилок знижує оцінку. Суттєві порушення технології або неправильне виконання етапів значно зменшують бал.

3. *Композиційне рішення (до 1,5 бала).* Оцінюється ритмічність, симетрія, пропорційність і загальна композиційна організація виробу. Максимальний бал нараховується за гармонійно побудовану композицію з чітко вираженим ритмом і пропорційністю. Наявність окремих композиційних недоліків знижує оцінку. Порушення ритму або дисгармонійна композиція оцінюється на нижчому рівні.

4. *Художнє оформлення виробу (до 1 бала).* Оцінюється декоративна виразність, доцільність використання фактури матеріалу, естетичність оформлення (бахрома, декоративні елементи). Максимальний бал нараховується за цілісне, стилістично узгоджене художнє рішення. Спрощене або недостатньо виразне оформлення знижує оцінку. Відсутність декоративного рішення не зараховується.

5. *Акуратність і завершеність роботи (до 0,5 бала).* Оцінюється охайність виконання, рівність вузлів, обробка країв і загальний вигляд виробу. Максимальний бал нараховується за акуратно виконану та завершену роботу. Наявність незначних дефектів знижує оцінку. Неохайне або незавершене виконання не зараховується.

6. *Відповіді на контрольні запитання (до 0,5 бала).* Оцінюється повнота, логічність і обґрунтованість відповідей, правильність використання термінології. Максимальний бал нараховується за повні та аргументовані відповіді. Частково правильні або поверхові відповіді оцінюються нижчим балом. Відсутність відповідей або суттєві помилки не зараховуються.

Максимальна кількість балів за лабораторну роботу – 7.

Лабораторна робота № 8. Технологія виготовлення виробів з фоамірану

Мета роботи:

- сформуванати знання про фоаміран як сучасний матеріал декоративно-ужиткового мистецтва;
- сформуванати вміння добирати матеріали, інструменти та основу для виготовлення виробів із фоамірану;
- опанувати технологію створення декоративних елементів (пелюсток, листків, квітів) із застосуванням термічної обробки;
- розвивати художньо-творчі здібності, композиційне мислення, відчуття форми, кольору та стилізації.

Матеріально-технічне забезпечення: фоаміран (різних кольорів і товщини); ножиці; клей (термоклей або ПВА); праска або інший нагрівальний прилад; зубочистки, молди (за наявності); флористичний дріт; тейп-стрічка; пастель або акрилові фарби; губка або пензлі; основа виробу (обруч, шпилька, панно, декоративна композиція); шаблони; серветки; зразки виробів.

Рекомендовані література та джерела:

1. Технологія виготовлення квітів з фоамірана. URL: <https://naurok.com.ua/tehnologiya-vigotovlennya-kvitiv-z-foamirana-169977.html>
2. Як працювати з фоаміраном: повний гід для майстринь. URL: <https://milava.com.ua/foamiran-dlia-pochatkivtsiv-shcho-tse-take-yak-pratsiuvaty-shcho-stvoryty/>

Корисні посилання на майстер-класи:

<https://www.youtube.com/watch?v=BeFRPMLPHgA>
<https://www.youtube.com/watch?v=ennOZt7hyOs>
https://www.youtube.com/watch?v=rnZEUC_W40Q
<https://www.youtube.com/watch?v=TDFZq-xlJBg>
<https://www.youtube.com/watch?v=JJAVdMVwDCw>

Короткі теоретичні відомості

Фоаміран (foam EVA) – це тонкий листовий матеріал на основі етиленвінілацетату (EVA), який має мікропористу структуру. Завдяки цьому він поєднує властивості: еластичності (здатність до розтягування без розриву); пластичності (можливість змінювати форму під дією температури); пам'яті форми (утримання наданої форми після охолодження). Назва матеріалу «фоаміран» походить від англійського слова *foam*, що означає «піна». Це сучасний декоративний матеріал на основі спіненого каучуку (EVA), який широко використовується у декоративно-ужитковому мистецтві для створення об'ємних композицій, зокрема квітів, прикрас та елементів декору.

Фізико-технологічні властивості фоамірану:

- термічна пластичність (при нагріванні (60–80 °C) матеріал переходить у пластичний стан, що дозволяє змінювати форму (розтягування, вигин, скручування); створювати фактуру (тиснення, відбитки));
- еластичність (дає можливість витягувати пелюстки для створення природних форм; уникати тріщин при деформації);
- товщина і щільність. (фоаміран буває різної товщини (0,5–2 мм), що впливає на ступінь деталізації та сферу застосування).
- адгезійні властивості (добре поєднується з термоклеєм (найбільш ефективно); клеєм ПВА (для легких елементів)).

Фоаміран представлений різними видами, що відрізняються за товщиною, текстурою, щільністю та декоративними властивостями. Вибір конкретного виду залежить від призначення виробу та технології його виготовлення:

1. Класичний (звичайний) фоаміран. Має середню щільність і товщину (зазвичай 1–2 мм). Добре піддається термічній обробці, легко ріжеться та формується. Використовується для виготовлення квітів, аплікацій, декоративних елементів.

2. Шовковий фоаміран (silk foamiran). Відзначається тоншою структурою та гладкою поверхнею. Є більш еластичним і ніжним на дотик. Дозволяє створювати реалістичні пелюстки з плавними переходами, тому широко застосовується у флористичних композиціях.

3. Зефірний фоаміран (marshmallow foamiran). Дуже тонкий, м'який і пластичний матеріал. При нагріванні стає майже прозорим і добре розтягується. Використовується для створення максимально реалістичних квітів, проте потребує обережності в роботі.

4. Глітерний фоаміран (glitter foamiran). Має декоративне покриття з блискітками. Використовується переважно для виготовлення святкових виробів, прикрас, аплікацій. Менш придатний для термічного формування через щільне покриття.

5. Товстий (щільний) фоаміран. Має більшу товщину (2 мм і більше), добре тримає форму. Використовується для створення основ, каркасних елементів, іграшок, об'ємних виробів.

6. Фоаміран із текстурою (тиснений). Має готову фактуру (наприклад, під шкіру, тканину або з візерунком). Використовується для декоративних робіт без додаткового формування текстури.

Різноманіття видів фоамірану дозволяє варіювати складність виробів і технологічні прийоми їх виготовлення. Найчастіше його використовують для створення: декоративних квітів; прикрас (обручів, шпильок, брошок); панно; елементів інтер'єрного декору; святкових композицій; сувенірної продукції тощо (рис. 19).

Завдяки здатності змінювати форму під дією температури та імітувати природні текстури, фоаміран дозволяє створювати вироби з високим рівнем

декоративної виразності та реалістичності. Особливо цінною є можливість відтворення форми та фактури живих рослин, що активно використовується у флористичному дизайні.

Панно

Прикраси

Світильник

Новорічні прикраси

Сувеніри

Іграшки

Рис.19. Вироби з фоамірану

Технологія виконання

Підготовка шаблонів

Для виготовлення виробу створюють шаблони елементів (пелюсток, листків, серединок). Важливо враховувати їх форму, розмір і пропорції відповідно до задуму композиції.

Вирізання деталей

Шаблони переносять на фоаміран і вирізають необхідні елементи. Деталі повинні мати рівні краї без пошкоджень.

Термічна обробка

Деталі прикладають до теплої поверхні (праски) на кілька секунд. Під впливом температури фоаміран стає м'яким і пластичним.

Формування об'єму

Після нагрівання елементам надають необхідної форми шляхом розтягування, згинання або скручування. За потреби використовують молди для створення фактури.

Тонування

Для надання виробу більшої реалістичності застосовують фарбування пастелью або фарбами. Це дозволяє створити плавні кольорові переходи.

Збірка виробу

Окремі елементи з'єднують між собою за допомогою клею, формуючи цілісну композицію (наприклад, квітку).

Оздоблення

Готовий виріб закріплюють на основі та за потреби доповнюють декоративними елементами. Завершальним етапом є перевірка композиційної цілісності та естетичного вигляду виробу.

Завдання для самопідготовки

1. Опрацювати короткі теоретичні відомості та рекомендовані літературу та джерела:

- ✓ фізико-технологічні властивості фоамірану як сучасного матеріалу декоративно-ужиткового мистецтва;
- ✓ особливості технології термічної обробки фоамірану та її вплив на процес формоутворення;
- ✓ види виробів із фоамірану та сфери їх практичного застосування;
- ✓ вимоги безпечної організації праці під час роботи з нагрівальними приладами та клеями.

2. Підготувати необхідні матеріали та інструменти:

ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ РОБОТИ

1. Ознайомитися зі зразками виробів із фоамірану, представленими в навчально-методичних матеріалах, цифрових ресурсах та демонстраційних зразках.

2. Обрати об'єкт проектування (декоративна квітка, прикраса, елемент інтер'єрного декору тощо). Підібрати 3–5 моделей-аналогів.

Розробити ескіз майбутнього виробу, визначивши його форму, композиційну структуру, колірне рішення та конструктивні особливості

3. Виготовити виріб за етапами, відображеними в інструкційній карті (табл. 7).

Таблиця 7

Інструкційна карта з виготовлення виробу з фоамірану

№	Етап роботи	Технологічна інструкція	Елементи самоконтролю
1.	Підготовка	Організувати робоче	Раціональна організація

	робочого місця	місце, підготувати необхідні матеріали, інструменти та обладнання з дотриманням вимог безпеки праці	робочого простору, дотримання санітарно-гігієнічних і безпечних умов
2.	Виготовлення деталей	Перенести шаблони на фоаміран та акуратно вирізати елементи відповідно до ескізу	Точність, чистота контурів, відсутність деформацій
3.	Термічна обробка	Здійснити нагрівання деталей до оптимального стану пластичності за допомогою нагрівального приладу	Дотримання температурного режиму, уникнення перегрівання матеріалу
4.	Формування об'єму	Надати деталям необхідної форми шляхом розтягування, згинання або використання формувальних інструментів	Пластичність, природність форми, відповідність ескізу
5.	Тонування та декоративна обробка	Здійснити художнє опрацювання елементів (тонування, створення кольорових переходів)	Гармонійність кольору, виразність декоративного рішення
6.	Збірка виробу	Послідовно з'єднати елементи в єдину конструкцію з використанням клею або каркасних елементів	Міцність з'єднань, конструктивна доцільність
7.	Остаточне оздоблення	Закріпити виріб на основі, виконати фінальне декоративне оформлення	Завершеність композиції, естетична виразність
8.	Самоконтроль і оцінювання	Здійснити оцінювання якості виготовленого виробу за визначеними критеріями	Акуратність, цілісність, відповідність технології та художньому задуму

Контрольні запитання

1. Що являє собою фоаміран як сучасний матеріал декоративно-ужиткового мистецтва та які його основні фізико-технологічні властивості?

2. Які основні етапи технологічного процесу виготовлення виробів із фоамірану та в чому полягає їх зміст?
3. У чому полягає роль термічної обробки у технології роботи з фоаміраном та як вона впливає на його властивості?
4. Які основні способи формування об'ємних елементів із фоамірану застосовуються у процесі виготовлення виробів?
5. Які дидактичні можливості використання фоамірану в шкільній практиці технологій та які вироби можуть бути виготовлені учнями?

Зміст звіту до роботи

Звіт про виконану лабораторну роботу повинен містити:

1. Тему та мету лабораторної роботи.
2. Добірку моделей-аналогів виробів.
3. Ескіз виробу.
4. Короткий опис технологічної послідовності виконання.
5. Фото готового виробу.
6. Відповіді на контрольні запитання.
7. Висновки.

Критерії оцінювання лабораторної роботи

Оцінювання результатів виконання лабораторної роботи здійснюється за такими критеріями:

1. *Обґрунтований вибір об'єкта проектування та виконання ескізу виробу (до 1 бала).* Оцінюється завершеність ескізу, відповідність композиції формі виробу, доцільність добору елементів (пелюсток, листків), гармонійність колірного рішення. Максимальний бал нараховується за композиційно виважений, пропорційно узгоджений і стилістично продуманий ескіз.

2. *Технологічна правильність виготовлення деталей і формування об'єму (до 2 балів).* Оцінюється точність вирізання елементів, дотримання технології термічної обробки, якість формування пелюсток і листків (пластичність, природність форми), відсутність деформацій або пошкоджень. Максимальний бал нараховується за технологічно грамотне, акуратне та послідовне виконання всіх операцій.

3. *Художнє вирішення та декоративна виразність виробу (до 1,5 бала).* Оцінюється композиційна цілісність виробу, відповідність форми і декору, використання ритму, симетрії або асиметрії, виразність образу, доцільність стилізації. Максимальний бал нараховується за гармонійне та естетично виразне художнє рішення.

4. *Якість тонування, кольорового опрацювання та остаточного оздоблення (до 1,5 бала).* Оцінюється плавність кольорових переходів, доцільність використання фарб або пастелі, здатність підкреслити об'єм і фактуру виробу, завершеність декоративного оформлення. Максимальний

бал нараховується за охайне, технічно правильне та художньо обґрунтоване оздоблення.

5. Акуратність, конструктивна цілісність та естетичний вигляд готового виробу (до 0,5 бала). Оцінюється якість складання, міцність з'єднання елементів, відсутність слідів клею, загальна охайність і завершеність виробу.

6. Відповіді на контрольні запитання (до 0,5 бала). Оцінюється повнота, логічність і наукова коректність відповідей, використання фахової термінології, розуміння технологічних і художніх особливостей роботи з фоаміраном.

Максимальна кількість балів за лабораторну роботу – 7.

Лабораторна робота № 9. Технологія виготовлення декоративних виробів з епоксидної смоли

Мета роботи:

- сформувані знання про епоксидну смолу як сучасний полімерний матеріал у декоративно-ужитковому мистецтві;
- ознайомити з фізико-хімічними та технологічними особливостями процесу полімеризації;
- сформувані практичні вміння виготовлення декоративних виробів методом лиття;
- розвивати композиційне мислення, відчуття кольору і фактури;
- формувати навички безпечної та раціональної роботи з матеріалами.

Матеріально-технічне забезпечення: епоксидна смола та затверджувач для творчості; мірні стакани; дерев'яні палички для перемішування; силіконові або інші форми (молди); пігменти (барвники, перламутри); декоративні наповнювачі (сухоцвіти, глітер, камінці); захисні рукавички; маска; фен або пальник для видалення бульбашок; наждачний папір; полірувальні засоби; захисна підкладка для робочої поверхні.

Рекомендовані література та джерела:

1. Епоксидна смола: Правила та рекомендації щодо роботи з матеріалом. URL: <https://woodbud.com.ua/uk/blog/post/epoksydna-smola-pravyla-roboty?srsId=AfmBOor95ydcDplce8XShYAbq8SW8H-COD6jBxZWSDoSHK6WaNd1oVA>
2. Як підготувати епоксидну смолу для роботи. URL: <https://liquidacrylic.com.ua/yak-pidhotuvaty-epoksydnu-smolu-dlia-roboty-pokrokovaya-instruktsiia/>
3. Як працювати з епоксидною смолою: покрокова інструкція. URL: https://woodepoxy.com.ua/ua/a498554-kak-rabotat-epoksidnoj.html?srsId=AfmBOoq1lzhofNgj0G3a0p-REIB2gk4XrE2XrUrPFP0_m-1Thyz9FD4F

Корисні посилання на майстер-класи:

<https://www.youtube.com/watch?v=H4m3FgyFQrg>
<https://www.youtube.com/watch?v=ZuWLSRgrEa0>
<https://www.youtube.com/watch?v=DDB3ffTHOuk>
<https://www.youtube.com/watch?v=9c7EmUi3RuQ>

Короткі теоретичні відомості

Епоксидна смола є двокомпонентним термореактивним полімерним матеріалом, який складається з основної смоли та затверджувача. Після змішування цих компонентів відбувається хімічна реакція полімеризації, у процесі якої рідка суміш поступово переходить у твердий стан, утворюючи міцну, однорідну і хімічно стійку структуру. Завдяки своїм властивостям

епоксидна смола широко використовується у декоративно-ужитковому мистецтві для створення прозорих, об'ємних і багатошарових виробів.

Особливу цінність цього матеріалу становить його прозорість, яка дозволяє створювати ефект глибини та об'ємності, а також інкапсулювати різноманітні декоративні елементи, такі як рослини, тканини або мінерали. В'язкість смоли у рідкому стані забезпечує її здатність рівномірно розтікатися та заповнювати форми різної складності, що відкриває широкі можливості для формоутворення. Після затвердіння матеріал набуває високої механічної міцності, стійкості до вологи та зношування, що забезпечує довговічність виробів.

Важливою технологічною характеристикою епоксидної смоли є обмежений час її використання після змішування з затверджувачем, так званий «робочий час» або *pot life*. У цей період матеріал зберігає текучість і придатність до обробки. Після його завершення починається інтенсивне загусання, що унеможливує подальшу роботу з матеріалом. Крім того, процес полімеризації супроводжується виділенням тепла, що необхідно враховувати під час виготовлення виробів, особливо при роботі з великими об'ємами матеріалу.

У декоративно-ужитковому мистецтві застосовують різні типи епоксидних систем, які відрізняються за призначенням і технологічними характеристиками. Зокрема, для виготовлення дрібних декоративних виробів використовують ювелірні смоли з високим рівнем прозорості, тоді як для створення масивних об'єктів застосовують заливні смоли, що дозволяють формувати товсті шари без перегріву. Покривні смоли використовуються для створення захисного глянцевого шару на поверхні виробів.

Художньо-технологічні можливості епоксидної смоли визначаються її здатністю поєднуватися з різноманітними матеріалами та барвниками. Додавання пігментів дозволяє отримувати широкий спектр кольорових ефектів, включаючи прозорі, напівпрозорі та насичені відтінки. Завдяки багатошаровому нанесенню матеріалу можна створювати складні композиції з вираженим просторовим ефектом. Поєднання смоли з природними матеріалами, такими як деревина або сухоцвіти, забезпечує створення унікальних декоративних виробів.

Технологія виготовлення виробів з епоксидної смоли базується на дотриманні чіткої послідовності операцій. Найважливішим етапом є точне дозування компонентів, оскільки порушення пропорцій призводить до дефектів, таких як неповне затвердіння або липкість поверхні. Перемішування компонентів повинно здійснюватися повільно та рівномірно для запобігання утворенню повітряних бульбашок. У разі їх появи застосовують теплову обробку або інші способи видалення.

Процес затвердіння матеріалу проходить у кілька стадій, починаючи з рідкого стану і завершуючись повним формуванням твердої структури. Для забезпечення якісного результату необхідно дотримуватися стабільних умов

середовища, зокрема температурного режиму та чистоти робочої зони. Після завершення полімеризації виріб може піддаватися додатковій обробці, яка включає шліфування, полірування та нанесення захисного шару.

У процесі роботи з епоксидною смолою можуть виникати технологічні дефекти, такі як утворення бульбашок, помутніння або нерівність поверхні. Причинами цих дефектів є порушення технологічного режиму, неправильне змішування компонентів або недотримання умов полімеризації. Тому важливим є суворе дотримання технологічних вимог на всіх етапах виготовлення виробу.

Художня виразність виробів із епоксидної смоли визначається композиційними принципами, серед яких особливе значення мають баланс кольору, гармонія форм, глибина простору та контраст фактур. На відміну від традиційних площинних технік, у цьому випадку композиція формується у тривимірному середовищі, що значно розширює можливості художнього вираження.

Таким чином, епоксидна смола є сучасним матеріалом, який поєднує технологічні, матеріалознавчі та художні аспекти. Її використання вимагає точності, дотримання технологічної дисципліни та творчого підходу, що забезпечує створення якісних і естетично виразних виробів.

Асортимент виробів з епоксидної смоли. Асортимент виробів з епоксидної смоли є надзвичайно широким і охоплює як дрібні декоративні об'єкти, так і складні функціональні та дизайнерські вироби. Така універсальність пояснюється властивостями матеріалу, зокрема його прозорістю, здатністю до лиття та поєднання з різними природними і штучними матеріалами.

1. Декоративні прикраси (рис. 20). До цієї групи належать кулони, сережки, браслети, каблучки, брелоки. Вироби відзначаються високою прозорістю та можливістю інкапсуляції декоративних елементів (рослин, блискіток, пігментів). Саме ювелірні вироби є найпоширенішими у навчальній практиці завдяки простоті технології та невеликим об'ємам матеріалу.

Рис. 20. Декоративні прикраси

2. *Декоративні панно та арт-об'єкти* (рис. 21). Ця група включає художні композиції, що створюються шляхом багатошарового заливання смоли з пігментами. Вироби характеризуються ефектом глибини, прозорості та складною колористикою. Такі роботи поєднують властивості живопису і декоративного мистецтва.

Рис. 21. Декоративні панно та арт-об'єкти

3. *Функціональні вироби* (рис. 22). До функціональних виробів належать підставки, підноси, органайзери, лампи, декоративні панелі, годинники. Вони поєднують естетичну і практичну функції та широко використовуються в сучасному інтер'єрі.

Рис. 22. Функціональні вироби

4. *Меблі та великоформатні вироби* (рис. 23). До цієї категорії належать столи (зокрема «river table»), стільниці, декоративні меблі. Вони створюються шляхом поєднання деревини та смоли, що забезпечує високу міцність і виразний декоративний ефект.

Рис. 23. Меблі та великоформатні вироби

5. *Сувенірна та дизайнерська продукція* (рис. 24). Сюди входять мініатюри, сувеніри, декоративні фігурки, подарункові вироби. Вони відзначаються індивідуальністю та можливістю створення унікальних композицій.

Рис. 24. Сувенірні та дизайнерські вироби з епоксидної смоли

Завдання для самопідготовки

1. Опрацювати теоретичні відомості:

- ✓ фізико-хімічні властивості епоксидної смоли та їх вплив на технологію виготовлення виробів;
- ✓ сутність і механізм процесу полімеризації;
- ✓ види декоративних пігментів і наповнювачів (барвники, перламутри, глітери, природні матеріали) та їх вплив на художні властивості виробу;
- ✓ технологічні вимоги до змішування компонентів і формування виробів;
- ✓ правила безпечної роботи з полімерними матеріалами та інструментами.

2. Підготувати необхідні матеріали та інструменти.

ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ РОБОТИ

1. Ознайомитися зі зразками виробів із епоксидної смоли, представленими в навчально-методичних матеріалах, цифрових ресурсах та демонстраційних зразках.

2. Обрати об'єкт проєктування. Підібрати 3–5 моделей-аналогів. Розробити ескіз майбутнього виробу, визначивши його форму, композиційну структуру, колірне рішення та конструктивні особливості

3. Виготовити виріб за етапами, відображеними в інструкційній карті (табл. 8).

Таблиця 8

Інструкційна карта з виготовлення виробу з епоксидної смоли

№	Етап роботи	Інструкція	Елементи самоконтролю
1.	Організація робочого місця	Підготувати робочу поверхню, накрити її захисним матеріалом, забезпечити достатню вентиляцію приміщення, підготувати засоби індивідуального захисту (рукавички, за потреби маску)	Робоче місце чисте, безпечне, інструменти розташовані раціонально
2.	Підбір матеріалів	Добрати смолу відповідного типу, пігменти, наповнювачі, форму (молд), врахувати сумісність матеріалів	Матеріали чисті, сухі, відповідають задуму
3.	Підготовка форми	Очистити форму, за потреби обробити розділовальним засобом, встановити її на рівну поверхню	Форма чиста, рівно встановлена
4.	Дозування компонентів	Відміряти необхідну кількість смоли і затверджувача згідно з інструкцією виробника	Пропорції точні, вимірювання коректні
5.	Первинне змішування	Повільно перемішати компоненти до утворення однорідної маси, уникаючи інтенсивного збивання	Суміш прозора, без видимих розшарувань
6.	Вторинне перемішування	Перелити суміш у чисту ємність і повторно перемішати для повного з'єднання компонентів	Суміш рівномірна, без непромішаних ділянок
7.	Введення пігментів	Додати барвники, перламутри або інші декоративні добавки,	Колір рівномірний, без плям і смуг

		ретельно перемішати	
8.	Підготовка наповнювачів	Розмістити декоративні елементи (сухоцвіти, декоративні вставки) у формі або в суміші відповідно до ескізу	Елементи розташовані відповідно до композиції
9.	Заливання першого шару	Обережно залити смолу у форму тонким шаром, контролюючи рівень і розтікання	Поверхня рівномірна, без переливів
10.	Дегазація	Видалити повітряні бульбашки за допомогою теплового впливу або механічного способу	Бульбашки відсутні або мінімізовані
11.	Формування багатшарової структури	За потреби виконати пошарове заливання з витримкою між шарами	Шари рівномірні, не змішуються хаотично
12.	Полімеризація	Залишити виріб у нерухомому стані при стабільній температурі, захистити від пилу	Дотримано температурний режим і час витримки
13.	Контроль проміжного стану	Перевірити стан виробу (стадія гелю або затвердіння) без механічного впливу	Поверхня не деформується
14.	Виймання виробу	Після повного затвердіння акуратно вийняти виріб із форми	Виріб не має тріщин і сколів
15.	Первинна обробка	Видалити надлишки матеріалу, обробити краї	Краї рівні
16.	Шліфування	Виконати поетапне шліфування від грубого до дрібного зерна	Поверхня рівна, без подряпин
17.	Полірування	Надати виробу глянцевого вигляду за допомогою полірувальних засобів	Поверхня блискуча, прозора
18.	Завершальне оформлення	За потреби додати фурнітуру або декоративні елементи	Виріб завершений
19.	Підсумковий самоконтроль	Оцінити відповідність виробу ескізу, якість поверхні, відсутність дефектів	Виріб відповідає задуму, має естетичний вигляд

Контрольні запитання

1. У чому полягає фізико-хімічна сутність процесу полімеризації епоксидної смоли?
2. Які властивості епоксидної смоли зумовлюють її використання у декоративно-ужитковому мистецтві?
3. Які основні етапи технології виготовлення виробів із епоксидної смоли та їх послідовність?
4. Чому дотримання пропорцій компонентів є визначальним чинником якості виробу?
5. Яку роль відіграють композиційні принципи (колір, баланс, глибина) у створенні декоративного виробу?
6. Які основні вимоги техніки безпеки необхідно дотримуватися під час роботи з епоксидною смолою?

Зміст звіту до роботи

Звіт про виконану лабораторну роботу повинен містити:

1. Тему та мету лабораторної роботи.
2. Добір моделей-аналогів.
3. Ескіз виробу.
4. Фото проміжних етапів виготовлення виробу.
5. Фото готового виробу.
6. Відповіді на контрольні запитання.
7. Висновки.

Критерії оцінювання лабораторної роботи

Оцінювання виконання лабораторної роботи здійснюється за такими критеріями:

1. Розробка ескізу та вибір виробу (до 1 бала). Оцінюється наявність і якість ескізу, відповідність форми виробу можливостям технології, продуманість композиції та розташування декоративних елементів. Максимальний бал нараховується за логічний, пропорційний і технологічно обґрунтований ескіз. За спрощений або неповний ескіз оцінка знижується. Відсутність ескізу не зараховується.

2. Підготовка матеріалів і дотримання пропорцій (до 1 бала). Оцінюється правильність підбору смоли, пігментів і наповнювачів, точність дозування компонентів, підготовка форми та матеріалів. Максимальний бал нараховується за правильний підбір і точне дозування. Помилки в пропорціях або неякісна підготовка знижують оцінку.

3. Дотримання технології змішування та заливання (до 2 балів). Оцінюється правильність виконання основних технологічних операцій: змішування, введення пігментів, заливання у форму, видалення бульбашок, дотримання послідовності дій. Максимальний бал нараховується за повне дотримання технології без порушень. Наявність незначних технологічних

помилки знижує оцінку. Суттєві порушення (неоднорідність, перегрів, неправильне змішування) оцінюються мінімально.

4. *Якість сформованого виробу (до 1,5 бала)*. Оцінюється результат заливки: рівномірність поверхні, відсутність бульбашок, прозорість, правильність розташування декоративних елементів. Максимальний бал нараховується за чистий, рівномірний виріб без дефектів. Незначні дефекти знижують оцінку.

5. *Обробка та завершеність виробу (до 0,5 бала)*. Оцінюється якість шліфування, полірування, обробка країв і загальний вигляд виробу. Максимальний бал нараховується за акуратний, завершений виріб. Наявність подряпин або нерівностей знижує оцінку.

6. *Художнє вирішення (до 1 бала)*. Оцінюється гармонійність кольору, композиційна цілісність, доцільність використання декоративних елементів і загальна естетика виробу. Максимальний бал нараховується за виразне і цілісне декоративне рішення.

7. *Відповіді на контрольні запитання (до 1 бала)*. Оцінюється повнота, логічність і правильність відповідей, уміння пояснити виконану роботу з використанням фахової термінології. Максимальний бал нараховується за повні та аргументовані відповіді.

Максимальна кількість балів за лабораторну роботу – 7.

Лабораторна робота № 10. Технологія виготовлення виробів у техніці ліплення із солоного тіста

Мета роботи:

- сформувати системні знання про ліплення як вид декоративно-ужиткового мистецтва;
- ознайомити з технологією приготування солоного тіста та його властивостями;
- сформувати практичні вміння створення декоративних виробів методом ручного ліплення;
- опанувати основні прийоми формування об'ємних і рельєфних елементів;
- розвивати художньо-творчі здібності, просторове мислення, відчуття форми, композиції та кольору;
- формувати технологічну культуру та акуратність у процесі виконання роботи.

Матеріально-технічне забезпечення: пшеничне борошно; кухонна сіль дрібного помелу; вода; ємність для замішування; ложка або лопатка; качалка; дощечка для ліплення; стек-інструменти або ножі; зубочистки; формочки; пензлі; фарби (гуаш, акрил); акриловий лак (за потреби); серветки; зразки виробів.

Рекомендовані література та джерела:

1. Авторські картини-барельєфи з солоного тіста. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/002b7h-f712.docx.html>
2. Петренко Ю. М. Берегиня. Світ об'ємів. Біопластика. Ліплення з солоного тіста. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2006. 132 с.: іл.
3. Мистецтво ліплення з солоного тіста «Тістопластика». URL: <https://vseosvita.ua/lesson/mystetstvo-liplennia-z-solonoho-tista-tistoplastyka-678996.html>

Корисні посилання на майстер-класи:

<https://www.youtube.com/watch?v=IuYcMmfakxk>
<https://www.youtube.com/shorts/UHSbxx-0ptE>
<https://www.youtube.com/watch?v=8COJuAOIMuQ>
<https://www.youtube.com/watch?v=sMjg3pEBKHE>

Короткі теоретичні відомості

Ліплення із солоного тіста є різновидом декоративно-ужиткового мистецтва, що базується на формуванні художніх об'єктів із пластичної маси, отриманої шляхом змішування природних компонентів – борошна, кухонної солі та води. За своєю художньо-технологічною природою ця техніка поєднує елементи скульптурного моделювання, рельєфної пластики та декоративного оформлення поверхні.

Історичні витоки ліплення з тіста сягають давніх цивілізацій, де подібні вироби виконували як утилітарні, так і сакральні функції. У народному мистецтві різних культур фігурки з тіста використовувалися як обереги, ритуальні атрибути або декоративні прикраси. У сучасній освітній та художній практиці ця техніка набула поширення завдяки своїй доступності, екологічності та широким можливостям творчого самовираження.

Солоне тісто як матеріал характеризується високою пластичністю, що дозволяє формувати як прості, так і складні за формою об'єми та рельєфні композиції. Його структура забезпечує добру адгезію між елементами, що спрощує процес з'єднання деталей без використання додаткових кріпильних засобів. Важливою властивістю є здатність матеріалу зберігати задану форму після висихання або термічної обробки, що робить його придатним для створення довговічних декоративних виробів.

Базовий склад солоного тіста включає пшеничне борошно, дрібну кухонну сіль і воду у співвідношенні приблизно 1:1:0,5. Сіль виконує функцію консерванта і надає матеріалу міцності, тоді як борошно забезпечує зв'язність структури. Для покращення технологічних властивостей до складу можуть вводитися додаткові компоненти, зокрема клей ПВА (для підвищення еластичності та міцності), крохмаль (для зменшення крихкості) або рослинна олія (для підвищення пластичності).

Технологічний процес виготовлення виробів із солоного тіста включає кілька послідовних етапів: підготовку матеріалу, формування основи, створення деталей, їх з'єднання, сушіння та декоративне оздоблення. Особливе значення має правильне сушіння виробу, яке може здійснюватися природним шляхом або шляхом термічної обробки. Недотримання температурного режиму або нерівномірне висихання можуть призводити до деформації або утворення тріщин.

У процесі ліплення використовуються базові прийоми формоутворення, такі як скачування, витягування, сплюскування, розкачування та комбінування елементів. Ці прийоми дозволяють створювати різноманітні форми – від простих геометричних тіл до складних сюжетних композицій. Додатково застосовуються прийоми фактурної обробки поверхні, що здійснюється за допомогою інструментів або підручних матеріалів (штампування, насікання, тиснення), що забезпечує декоративну виразність виробу.

Композиційна організація виробів із солоного тіста базується на загальних принципах декоративного мистецтва. Симетрія забезпечує рівноваженість і гармонію, ритм формується через повторення елементів, пропорційність визначає співвідношення частин і цілого, а контраст використовується для підсилення візуальної виразності. Особливу роль відіграє колір, який наноситься після висихання виробу та сприяє завершеності художнього образу.

З педагогічної точки зору ліплення із солоного тіста є ефективним засобом розвитку дрібної моторики, просторового мислення, уяви та творчих здібностей здобувачів освіти. Простота матеріалу та доступність технології роблять цю техніку доцільною для використання на різних рівнях освіти, зокрема у процесі технологічної та художньої підготовки.

Таким чином, ліплення із солоного тіста є універсальною художньо-технологічною діяльністю, що поєднує простоту виконання з широкими можливостями творчої реалізації, сприяючи формуванню практичних умінь і розвитку естетичного мислення.

Завдання для самопідготовки

1. Опрацювати теоретичні відомості:

- ✓ історичні передумови та розвиток ліплення із солоного тіста як виду декоративно-ужиткового мистецтва;
- ✓ склад, властивості та технологію приготування солоного тіста;
- ✓ основні прийоми формоутворення (сбочування, витягування, сплющування, комбінування елементів);
- ✓ правила безпечної організації праці під час роботи з інструментами та матеріалами..

2. Підготувати необхідні матеріали та інструменти.

ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ РОБОТИ

1. Ознайомитися з прикладами виробів із солоного тіста (рис. 25), в мережі Інтернет, підручниках, книжках, цифрових колекціях і музеях тощо. Обрати об'єкт проектування. Підібрати 3-5 моделей-аналогів.

Рис. 25. Вироби у техніці ліплення із солоного тіста

2. Розробити ескіз.

3. Виготовити виріб відповідно до інструкційної карти, дотримуючись технологічної послідовності операцій (табл. 9).

Таблиця 9

Інструкційна карта з виготовлення виробу з солоного тіста

№	Етап роботи	Інструкція	Елементи самоконтролю
1.	Організація робочого місця	Підготувати робочу поверхню, розкласти матеріали та інструменти, забезпечити зручне розташування обладнання та дотримання санітарно-гігієнічних вимог.	Робоче місце впорядковане, інструменти доступні, поверхня чиста
2.	Приготування тіста	Відміряти необхідну кількість борошна, солі та води, змішати компоненти до отримання однорідної пластичної маси, за потреби додати клей або крохмаль.	Тісто еластичне, однорідне, не липне до рук і не кришиться
3.	Підготовка основи виробу	Визначити форму виробу, сформувати базову основу (пласт, об'ємна форма), використовуючи качалку або ручне формування.	Основа рівномірної товщини, пропорції дотримані
4.	Розмітка композиції	Намітити розташування основних елементів на поверхні виробу відповідно до ескізу.	Композиція логічна, центр і пропорції визначені
5.	Ліплення деталей	Виконати окремі елементи (кульки, джгути, пласти, декоративні деталі) із застосуванням базових прийомів ліплення.	Деталі однакові за формою і розміром, краї рівні

6.	З'єднання елементів	Закріпити деталі на основі шляхом зволоження місць з'єднання або легкого притискання, забезпечити цілісність конструкції.	З'єднання міцні, без тріщин і розривів
7.	Формування рельєфу та фактури	Нанести декоративний рельєф за допомогою стеків, зубочисток, штампів або інших інструментів.	Фактура чітка, рівномірна, відповідає задуму
8.	Корекція форми	Вирівняти поверхню, усунути недоліки, скоригувати пропорції та контури виробу.	Поверхня гладка, форма симетрична
9.	Сушіння виробу	Висушити виріб природним способом або в духовці з дотриманням температурного режиму (низька температура, поступове висихання).	Виріб твердий, без деформацій і тріщин
10.	Декоративне оздоблення	Розфарбувати виріб фарбами, за потреби нанести декоративні ефекти та покрити лаком.	Колір рівномірний, композиція гармонійна
11.	Фінішне оформлення	Очистити виріб від залишків матеріалу, оформити краї, підготувати до презентації.	Виріб акуратний, завершений
12.	Самоконтроль	Проаналізувати якість виконання виробу за технологічними та художніми показниками.	Виріб відповідає ескізу, композиція цілісна, дефекти відсутні

Контрольні запитання

1. У чому полягає технологічна сутність ліплення із солоного тіста як виду декоративного мистецтва?
2. Який склад має солоне тісто та які його основні властивості?
3. Які прийоми формоутворення застосовуються у процесі ліплення?
4. Які види виробів можуть бути створені у цій техніці?
5. Які композиційні принципи необхідно враховувати під час створення декоративного виробу?
6. У чому полягають переваги використання солоного тіста в освітній діяльності?

Зміст звіту до роботи

Звіт про виконану лабораторну роботу повинен містити:

1. Тему та мету лабораторної роботи.
2. Добір моделей-аналогів.

3. Ескіз виробу
4. Фото основних етапів виконання роботи.
5. Фото готового виробу.
6. Відповіді на контрольні запитання.
7. Висновки.

Критерії оцінювання для лабораторної роботи

Оцінювання результатів виконання лабораторної роботи здійснюється за такими критеріями:

1. Обґрунтованість вибору композиції та ескізу виробу (до 1 бала). Оцінюється відповідність обраної теми, завершеність і пропорційність ескізу, логічність композиційного рішення.

Максимальний бал нараховується за стилістично цілісний, продуманий ескіз із чітко визначеним композиційним центром. Наявність незначних композиційних недоліків знижує оцінку. Відсутність ескізу не зараховується.

2. Технологічна правильність виконання виробу (до 2 балів). Оцінюється дотримання технології приготування тіста, формування основи, ліплення та з'єднання елементів. Максимальний бал нараховується за правильне і послідовне виконання всіх етапів технологічного процесу. Наявність незначних помилок знижує оцінку. Суттєві порушення технології або деформація виробу значно зменшують бал.

3. Композиційна цілісність виробу (до 1,5 бала). Оцінюється гармонійність, пропорційність, ритмічність і збалансованість композиції. Максимальний бал нараховується за цілісну та гармонійну композицію. Порушення пропорцій або ритму знижують оцінку.

4. Художнє вирішення та декоративність (до 1,5 бала). Оцінюється виразність форми, доцільність використання фактури, кольорове рішення та загальна естетика виробу. Максимальний бал нараховується за оригінальне та композиційно завершене художнє рішення. Недостатня виразність або слабка декоративність знижують оцінку.

5. Акуратність виконання (до 0,5 бала). Оцінюється чистота роботи, рівність поверхні, відсутність тріщин і деформацій. Максимальний бал нараховується за охайний, технічно якісний виріб. Наявність дефектів знижує оцінку.

6. Відповіді на контрольні запитання (до 0,5 бала). Оцінюється повнота, логічність і коректність відповідей, використання фахової термінології.

Максимальний бал нараховується за повні та обґрунтовані відповіді. Часткові або неточні відповіді оцінюються нижче.

Максимальна кількість балів за лабораторну роботу – 7.

Лабораторна робота № 11. Технологія виготовлення виробів з паперової глини

Мета роботи:

- сформувати системні знання про паперову глину як сучасний композитний матеріал декоративно-ужиткового мистецтва;
- розкрити технологічні особливості виготовлення та використання paper clay;
- сформувати практичні вміння створення декоративних виробів методами об'ємного та рельєфного моделювання;
- опанувати прийомі формоутворення, нарощування об'єму та фактурної обробки поверхні;
- розвивати просторове, композиційне та художньо-образне мислення;
- формувати екологічну компетентність у процесі виготовлення виробу з вторинної сировини.

Матеріально-технічне забезпечення: макулатурний папір (серветки, паперові рушники, туалетний папір або газетний папір); клей ПВА; вода; миска для замочування паперу; блендер або дерев'яна паличка для подрібнення; марля або тканина для віджимання маси; шпатель або стек-інструменти; дощечка для ліплення; ножиці; пензлі; гуаш або акрилові фарби; акриловий лак; картон або основа для панно; серветки; зразки виробів.

Рекомендовані література та джерела:

1. Gault R. Paper clay: a primer // *Pottery Making Illustrated Handbook*. 1999. Fall. No. 87. P. 25–30.
2. How to Make Paper Clay – 8 Steps with Pictures. URL: <https://www.redtedart.com/how-to-make-paper-clay-8-steps-with-pictures/>
3. Paper Clay – An Alternative to Paper Mache for Young Artists. URL: <https://www.ultimatepapermache.com/paper-clay-for-young-kids>

Корисні посилання на майстер-класи:

https://www.youtube.com/watch?v=dHR_Lx4LXn4
<https://www.youtube.com/watch?v=LQX5N4Yc3dA>
<https://www.youtube.com/watch?v=onmLiQVQxaU&t>

Короткі теоретичні відомості

Паперова глина (paper clay) є сучасним композиційним матеріалом для художнього моделювання, що виготовляється на основі подрібнених паперових волокон із додаванням клею, води та допоміжних компонентів. За своєю природою вона поєднує властивості пап'є-маше, глини та полімерних мас, що забезпечує її універсальність у декоративно-ужитковому мистецтві.

У контексті сучасних художньо-технологічних практик paper clay розглядається як інноваційний матеріал, що дозволяє реалізовувати як

площинні, так і об'ємно-просторові композиції. Його використання є характерним для дизайну інтер'єру, арт-об'єктів, декоративних панно та авторських виробів.

Паперова глина характеризується такими властивостями:

- пластичність, що забезпечує можливість формування складних форм;
- низька маса, що дозволяє створювати великі за об'ємом вироби без перевантаження конструкції;

- адгезійність, яка сприяє надійному з'єднанню елементів;
- текстурна варіативність, що дозволяє створювати різноманітні поверхні;

- екологічність, оскільки використовується вторинна сировина;

- доступність і економічність матеріалу.

Водночас матеріал має певні обмеження, зокрема:

- схильність до усадки під час висихання;
- можливість утворення тріщин при порушенні технології;
- залежність міцності виробу від рецептури та умов сушіння.

Процес виготовлення paper clay включає такі основні етапи:

1. *Підготовка паперової сировини.* Папір подрібнюється та замочується у воді до повного розм'якшення волокон.

2. *Формування волокнистої маси.* Розм'якшений папір подрібнюється механічним способом (блендером або вручну) до однорідної структури.

3. *Видалення надлишкової вологи.* Маса віджимається через тканину або марлю.

4. *Введення зв'язувальних компонентів.* До паперової маси додається клей ПВА, а також допоміжні речовини (крохмаль, гіпс, борошно), що визначають властивості кінцевого матеріалу.

5. *Замішування.* Маса ретельно перемішується до отримання однорідної пластичної консистенції.

У процесі створення виробів застосовуються такі технологічні прийоми:

- формування основи – створення базової конструкції виробу;
- нарощування об'єму – поступове додавання матеріалу;
- моделювання деталей – формування дрібних елементів;
- згладжування та корекція форми;
- створення фактури – нанесення рельєфу інструментами;
- шліфування – обробка поверхні після висихання;
- декоративне оздоблення – фарбування, лакування.

Паперова глина є варіативним матеріалом, властивості якого значною мірою залежать від рецептурного складу (табл. 10). Зміна компонентів дозволяє регулювати пластичність, міцність, вагу та фактуру матеріалу відповідно до художньо-технологічних завдань.

Рецептури паперової глини

№	Назва рецепту	Склад	Властивості	Сфера застосування
1.	Базова навчальна паперова глина	Подрібнений папір (150–200 г), клей ПВА (200 мл), борошно (100 г), крохмаль (1–2 ст. л.), олія (1 ст. л.), вода	Пластична, зручна у роботі, середня міцність	Панно, декоративні елементи
2.	Паперова глина підвищеної міцності	Паперова маса (200 г), гіпс/шпаклівка (200 г), клей ПВА (150 мл), олія	Висока міцність, стабільна форма, менша усадка	Скульптурні елементи, маски, об'ємні вироби
3.	Паперова глина для тонкого моделювання	Паперова маса (1 скл.), клей ПВА (1 скл.), крохмаль (½ скл.), гліцерин/олія	Гладка структура, добре шліфується, еластична	Дрібні деталі, рельєфи, авторські вироби
4.	Легка паперова глина	Паперова маса (1 скл.), клей ПВА (½ скл.), крейда/талък (½ скл.), олія	Легка, матова, достатньо пластична	Панно, підвіски, великі легкі вироби
5.	Паперова глина без борошна	Паперова маса, клей ПВА, гіпс/шпаклівка, гліцерин/вазелін	Стійка до плісняви, довговічна, міцна	Інтер'єрні вироби, довготривалі композиції
6.	Швидкотвердіюча паперова глина	Паперова маса, гіпс (підвищений вміст), клей ПВА, вода	Швидко твердне, висока міцність, короткий час роботи	Деталі, що потребують швидкої фіксації
7.	Паперова глина з текстурним наповнювачем	Паперова маса, клей ПВА, пісок/тирса/волокна	Шорстка поверхня, виразна фактура	Панно, арт-об'єкти, декоративні композиції

Сушіння є критичним етапом технологічного процесу. Воно може здійснюватися: природним способом (24–72 години залежно від товщини виробу); у сушильній шафі або духовці (при температурі 50–80 °С).

Нерівномірне або надто швидке висихання може призводити до деформації або утворення тріщин, тому необхідно забезпечити поступовість процесу.

Колір наноситься після висихання виробу та виконує як декоративну, так і композиційну функцію.

Використання паперової глини має важливе значення у формуванні екологічної культури, оскільки базується на повторному використанні матеріалів. Це сприяє розвитку відповідального ставлення до ресурсів.

Паперова глина є універсальним матеріалом декоративно-ужиткового мистецтва, що поєднує доступність, екологічність та широкі художні можливості. Її використання у навчальному процесі забезпечує ефективне формування як практичних, так і творчих компетентностей здобувачів освіти.

Завдання для самопідготовки

1. Опрацювати теоретичні відомості:

- ✓ історичні та сучасні аспекти розвитку техніки paper clay;
- ✓ склад, властивості та технологію виготовлення паперової глини;
- ✓ основні прийоми формоутворення та моделювання;
- ✓ композиційні принципи декоративного мистецтва (симетрія, ритм, пропорційність, контраст);
- ✓ екологічні аспекти використання вторинної сировини у художній діяльності;
- ✓ правила безпечної організації праці під час роботи з інструментами та матеріалами.

2. Підготувати необхідні матеріали та інструменти.

ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ РОБОТИ

1. Ознайомитися прикладами виробів, виконаними з паперової глини (рис. 26), в мережі Інтернет, підручниках, книжках, цифрових колекціях і тощо. Підібрати моделі-аналоги.

Рис. 26. Вироби, виготовлені з паперової глини

2. Розробити ескіз.

3. Виготовити виріб відповідно до інструкційної карти, дотримуючись технологічної послідовності операцій (табл. 11).

Таблиця 11

Інструкційна карта з виготовлення витинанки

№	Етап роботи	Інструкція	Елементи самоконтролю
1	Організація робочого місця	Підготувати робочу поверхню, інструменти, забезпечити належне освітлення та безпечні умови праці	Робоча зона впорядкована, інструменти доступні
2	Підготовка паперової маси	Замочити папір, подрібнити до волокнистого стану, віджати воду, змішати з клеєм та добавками	Маса однорідна, пластична, без грудок
3	Формування основи	Створити базову форму виробу або основу для панно	Форма пропорційна, стійка
4	Розмітка композиції	Намітити розташування основних елементів відповідно до ескізу	Композиція логічна, центр визначений
5	Нарощування об'єму	Поступово додавати матеріал, формуючи загальну структуру	Об'єм рівномірний, без деформацій
6	Моделювання деталей	Виконати дрібні елементи та декоративні частини	Деталі чіткі, пропорційні
7	Фактурна обробка	Нанести рельєф за допомогою інструментів або підручних засобів	Фактура виразна, відповідає задуму
8	Корекція форми	Вирівняти поверхню, усунути	Поверхня рівна,

		недоліки	форма гармонійна
9	Сушіння виробу	Здійснити природне або контрольоване сушіння	Виріб без тріщин і деформацій
10	Шліфування (за потреби)	Обробити поверхню після висихання	Поверхня гладка
11	Декоративне оздоблення	Розфарбувати виріб, за потреби покрити лаком	Колір гармонійний, покриття рівномірне
12	Самоконтроль	Оцінити відповідність виробу ескізу та вимогам	Виріб завершений, композиція цілісна

Контрольні запитання

1. У чому полягає технологічна сутність паперової глини як матеріалу для декоративного моделювання?
2. Які компоненти входять до складу paper clay та яку функцію вони виконують?
3. Які основні етапи технології виготовлення паперової глини?
4. Які прийоми формоутворення застосовуються у роботі з даним матеріалом?
5. Які художньо-виразні можливості забезпечує техніка paper clay?
6. У чому полягають екологічні переваги використання паперової глини?

Зміст звіту до роботи

Звіт про виконану лабораторну роботу повинен містити:

1. Тему та мету лабораторної роботи.
2. Аналіз моделей-аналогів.
3. Ескіз виробу.
4. Фото або фіксацію етапів виконання роботи.
5. Фото готового виробу.
6. Відповіді на контрольні запитання.
7. Висновки.

Критерії оцінювання для лабораторної роботи

Оцінювання результатів виконання лабораторної роботи здійснюється за такими критеріями:

1. *Обґрунтований вибір об'єкта проєктування та виконання ескізу виробу (до 1 бала).* Оцінюється відповідність обраного виробу темі роботи, завершеність і пропорційність ескізу, логічність композиційного рішення, наявність композиційного центру. Максимальний бал нараховується за цілісний, продуманий ескіз, що враховує особливості матеріалу паперової глини. У разі наявності композиційних або стилістичних недоліків оцінка знижується. Відсутність ескізу не зараховується.

2. *Технологічна правильність підготовки паперової глини (до 1 бала).* Оцінюється дотримання рецептури, правильність підготовки паперової маси,

однорідність і пластичність матеріалу. Максимальний бал нараховується за якісно підготовлену масу без грудок, із достатньою еластичністю. Наявність помилок у пропорціях або недостатня пластичність знижують оцінку. Непридатний до роботи матеріал не зараховується.

3. *Технологічна правильність виготовлення виробу (до 1,5 бала).* Оцінюється дотримання послідовності технологічних операцій: формування основи, нарощування об'єму, з'єднання елементів, сушіння. Максимальний бал нараховується за правильне і послідовне виконання всіх етапів. Наявність незначних технологічних похибок знижує оцінку. Суттєві порушення технології (деформація, тріщини) значно зменшують бал.

4. *Якість формоутворення та конструктивна цілісність виробу (до 1,5 бала).* Оцінюється правильність формування об'єму, пропорційність, міцність з'єднання деталей, відсутність деформацій. Максимальний бал нараховується за чітко сформований, конструктивно стійкий виріб із добре закріпленими елементами. Наявність порушень форми або слабких з'єднань знижує оцінку.

5. *Художнє та декоративне вирішення виробу (до 1 бала).* Оцінюється виразність форми, доцільність використання фактури, кольорове рішення, відповідність художньому задуму. Максимальний бал нараховується за цілісне, естетично виразне оформлення виробу. Недостатньо продумане декоративне рішення знижує оцінку.

6. *Композиційна цілісність виробу (до 0,5 бала).* Оцінюється гармонійність, ритм, пропорційність і узгодженість елементів композиції. Максимальний бал нараховується за збалансовану та завершену композицію. Порушення композиційної логіки знижує оцінку.

7. *Акуратність виконання (до 0,5 бала).* Оцінюється охайність роботи, якість обробки поверхні, відсутність тріщин, нерівностей і забруднень. Максимальний бал нараховується за акуратно виконаний виріб. Наявність дефектів знижує оцінку.

8. *Відповіді на контрольні запитання (до 0,5 бала).* Оцінюється повнота, логічність і коректність відповідей, використання фахової термінології. Максимальний бал нараховується за повні та обґрунтовані відповіді. Частково правильні або поверхові відповіді оцінюються нижче.

Максимальна кількість балів за лабораторну роботу – 7.

Лабораторна робота № 12. Змішані техніки (мікс-медіа): колаж та асамбляж

Мета роботи:

- розвивати знання про змішані техніки як сучасний напрям декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва;
- сформувані знання про особливості технік колажу та асамбляжу;
- сформувані вміння поєднувати різномірні матеріали та техніки в єдиній композиції;
- розвивати креативне мислення, художній смак, здатність до експериментування та візуальної інтерпретації образів.

Матеріально-технічне забезпечення: папір різних видів (картон, журнали, крафт-папір); тканини; природні матеріали; дрібні предмети (гудзики, нитки, деталі); клей (ПВА, клей-пістолет); ножиці; фарби (акрилові, гуаш); пензлі; маркери; основа (картон, полотно, дерев'яна поверхня); допомірні матеріали.

Рекомендовані література та джерела:

1. Цифрові колажі URL: <https://joseartgallery.com/uk/digital/collage?srsId=AfmBOoqqGd6zv7iK5Fd0Z5fcZo11RiWoARY5XsiS4fmO1wpBoE-NU9Og>
2. Adamowicz E. *Surrealist Collage in Text and Image*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
3. Elliott P., Gourley F., Etgar Y. *Cut and Paste: 400 Years of Collage*. Edinburgh: National Galleries of Scotland, 2020.
4. Leland N., Williams V. *Creative Collage Techniques*. Cincinnati: North Light Books, 1994.
5. Seitz W. C. *The Art of Assemblage*. New York: The Museum of Modern Art, 1961.
6. Tate. *Assemblage – Art Term*. URL: <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/a/assemblage> (дата звернення: 06.04.2026).
7. Walker J. *Art Since 1945: Glossary of Art, Architecture and Design*. 3rd ed. London, 1992.

Корисні посилання на майстер-класи:

<https://www.youtube.com/watch?v=Kh1IiYsRM0E>
https://www.youtube.com/watch?v=G55a_kBwQnQ
<https://www.youtube.com/shorts/HvDdfTWJptM>
https://www.youtube.com/watch?v=aheXj1gqd_Y
<https://www.youtube.com/shorts/CrkiGYoStmY>
<https://www.youtube.com/watch?v=hENhvZsAFuA&t>
<https://www.youtube.com/watch?v=0CjtUw6Au90>
<https://www.youtube.com/watch?v=61kygP0VYXA>

Короткі теоретичні відомості

Змішані техніки (англ. *mixed media*) — це художньо-технологічний підхід, що передбачає інтеграцію різнорідних матеріалів і технік у межах одного твору з метою створення цілісного художнього образу. У сучасному мистецтві цей підхід розглядається як один із ключових засобів розширення виражальних можливостей, оскільки дозволяє поєднувати традиційні та інноваційні способи формотворення.

Феномен змішаних технік сформувався в контексті художніх експериментів початку XX століття (кубізм, дадаїзм), коли митці почали активно залучати до художнього процесу нетрадиційні матеріали (газети, тканини, побутові предмети). У подальшому це призвело до виникнення таких напрямів, як колаж і асамбляж, що стали основою сучасного мікс-медіа.

Колаж (від фр. *collage* — наклеювання) — це художня техніка створення композиції шляхом поєднання різнорідних матеріалів на площині (рис. 27). Основу колажу становить принцип фрагментарності, при якому окремі елементи (зображення, текстури, текстові фрагменти) інтегруються в нову візуальну структуру.

Рис. 27. Колажі

Характерні ознаки колажу:

- площинність (двовимірність);
- використання готових фрагментів;
- контрастність матеріалів і образів;
- композиційна побудова на основі ритму, масштабу, домінанти.

Колаж виконує не лише декоративну, а й смислотворчу функцію, оскільки поєднання різних елементів сприяє створенню нових асоціативних зв'язків і візуальних метафор.

У контексті розвитку цифрових технологій традиційні художні техніки зазнають трансформації, що зумовлює появу нових форм творчої діяльності, зокрема цифрового колажу (*digital collage*).

Рис. 28. Цифрові колажі

Цифровий колаж – це різновид колажної техніки, що передбачає створення композиції шляхом поєднання різних візуальних елементів (зображень, текстур, фотографій, графічних об'єктів) за допомогою цифрових інструментів і програмного забезпечення (рис. 28).

У структурі змішаних технік цифровий колаж розглядається як сучасна інтерпретація класичного колажу, складова мікс-медіа в цифровому середовищі, інструмент інтеграції мистецтва та інформаційних технологій.

Основні особливості цифрового колажу:

- нематеріальність середовища — робота виконується у віртуальному просторі;
- багат шаровість (layering) — використання шарів для організації композиції;
- широкі можливості редагування (масштабування, трансформація, корекція кольору);
- інтеграція різних типів медіа (графіка, фото, текст, 3D-елементи);
- варіативність і можливість швидкого внесення змін.

Для створення цифрового колажу використовують: графічні редактори (наприклад, Adobe Photoshop, GIMP, Canva); планшети та стилуси; цифрові бібліотеки зображень.

Асамбляж (від фр. *assemblage* — збирання) — це техніка створення об'ємних художніх композицій із використанням реальних предметів або їх фрагментів (рис. 29). На відміну від колажу, асамбляж передбачає тривимірність і наближається до скульптури або об'єктного мистецтва.

Рис. 29. Асамбляжі

Основні ознаки асамбляжу:

- об'ємність (тривимірність);
- використання «знайдених об'єктів» (*found objects*);

- акцент на матеріальності та фактурі;
- поєднання мистецтва та повсякденного середовища.

Асамбляж відіграє важливу роль у розвитку сучасного дизайну, оскільки сприяє переосмисленню функцій предметів і формуванню екологічного мислення через повторне використання матеріалів.

Ефективність використання змішаних технік визначається дотриманням основних композиційних принципів:

- цілісність — узгодженість усіх елементів композиції;
- домінанта — виділення композиційного центру;
- ритм — повторюваність елементів;
- контраст — протиставлення фактур, кольорів, форм;
- баланс (рівновага) — гармонійне розташування елементів у просторі;
- масштабність і пропорційність — відповідність розмірів елементів загальній композиції.

Особливого значення набуває багатшаровість, яка створює ефект глибини та просторовості.

Технологічні особливості виконання робіт

Процес створення виробів у змішаних техніках передбачає:

- 1) добір матеріалів різної природи;
- 2) експериментування з їх поєднанням;
- 3) використання різних способів кріплення (наклеювання, з'єднання, нашарування);
- 4) послідовне формування композиції від загального до деталей.

Важливим є також урахування фізичних властивостей матеріалів (вага, гнучкість, адгезія), що впливає на конструктивну цілісність виробу.

Завдання для самопідготовки

1. Опрацювати теоретичні відомості:
 - ✓ сутність змішаних технік (мікс-медіа) як інтегративного художньо-технологічного підходу;
 - ✓ особливості технік колажу та асамбляжу як площинних і об'ємних форм художньої діяльності;
 - ✓ основні принципи композиційної організації багатоматеріальних робіт (цілісність, домінанта, ритм, баланс, контраст);
 - ✓ вимоги безпечної організації праці під час роботи з інструментами, клеями та різними матеріалами.
2. Підготувати необхідні матеріали та інструменти.

ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ РОБОТИ

1. Ознайомитися зі зразками робіт, виконаних у техніках мікс-медіа: колажу та асамбляжу, у навчально-методичних матеріалах, електронних ресурсах та демонстраційних прикладах.

2. Визначити тему та художній задум композиції, враховуючи її змістове наповнення (наприклад: «Місто майбутнього», «Природа і людина», «Знаменитість» тощо) та можливості обраних матеріалів. Дібрати моделі-аналоги.

3. Розробити ескіз майбутнього виробу, визначивши композиційну структуру, розташування елементів, характер фактур, колірне рішення та технологічні особливості виконання.

4. Виконати творчу роботу відповідно до інструкційної карти, дотримуючись послідовності технологічних операцій, принципів композиції та вимог безпечної праці.(табл. 12).

Таблиця 12

**Інструкційна карта до виконання роботи в змішаних техніках
(колаж, асамбляж)**

№	Етап роботи	Інструкція	Елементи самоконтролю
1	Організація робочого місця	Підготувати робочу поверхню, розмістити матеріали (папір, тканини, декоративні елементи), інструменти (ножиці, клей, пензлі) та засоби захисту	Раціональність організації, дотримання безпечних умов праці
2	Аналіз зразків і визначення ідеї	Ознайомитися з прикладами робіт у техніках мікс-медіа, колажу, асамбляжу; визначити тему та художній задум майбутнього виробу	Чіткість ідеї, відповідність теми завданню
3	Розробка ескізу	Створити ескіз композиції з урахуванням формату, композиційного центру, розташування елементів, кольорової гами	Композиційна цілісність, пропорційність, логічність побудови
4	Добір матеріалів і фактур	Відібрати матеріали різного походження (папір, текстиль, природні об'єкти, дрібні предмети), визначити їх роль у композиції	Доцільність вибору, різноманітність фактур, узгодженість
5	Підготовка основи	Обрати та підготувати основу (картон, полотно, дерево), за потреби	Міцність, рівність, готовність до нанесення елементів

		виконати ґрунтування або фонове оформлення	
6	Попереднє компонування	Розмістити елементи на основі без фіксації для уточнення композиції, перевірити рівновагу, ритм і масштабність	Врівноваженість композиції, наявність композиційного центру
7	Закріплення основних елементів	Почергово закріпити елементи за допомогою клею (ПВА, термоклеї), дотримуючись послідовності (від великих до дрібних)	Надійність кріплення, акуратність виконання
8	Створення багат шаровості	Додати другорядні елементи, формуючи глибину композиції, використовуючи накладання, перекриття, поєднання матеріалів	Виразність шарів, просторовість композиції
9	Декоративне опрацювання	Застосувати фарби, графічні елементи (лінії, написи), текстури, ефекти старіння або тонування	Гармонійність кольорового рішення, художня виразність
10	Інтеграція об'ємних елементів (для асамбляжу)	Закріпити об'ємні предмети (гудзики, деталі, природні матеріали), забезпечивши їхню конструктивну стійкість	Міцність, доцільність використання об'єму
11	Фінальне оздоблення	Уточнити деталі, усунути недоліки, за потреби додати завершальні декоративні акценти	Завершеність, цілісність художнього образу
12	Самоконтроль	Проаналізувати виконану роботу відповідно до критеріїв оцінювання, визначити сильні сторони та можливості вдосконалення	Відповідність задуму, акуратність, естетичність

Контрольні запитання

1. Що являють собою змішані техніки (мікс-медіа) та в чому полягає їх сутність як художньо-технологічного підходу?

2. Яке місце посідають колаж і асамбляж у структурі змішаних технік та у чому полягають їх основні відмінності?

3. Які основні композиційні принципи застосовуються під час створення робіт у змішаних техніках?

4. Які матеріали та способи їх поєднання використовуються у мікс-медіа та як вони впливають на художню виразність виробу?

5. У чому полягають технологічні особливості виконання робіт у техніках колажу та асамбляжу?

6. Яку роль відіграє фактура та багатошаровість у створенні композицій у змішаних техніках?

7. Які можливості використання змішаних технік у навчальному процесі технологічної освіти?

8. У чому полягає значення цифрового колажу як сучасної форми розвитку змішаних технік?

Зміст звіту до роботи

Звіт про виконану лабораторну роботу повинен містити:

1. Тему та мету лабораторної роботи.
2. Добір моделей-аналогів.
3. Фото готової прикраси.
4. Відповіді на контрольні запитання
5. Висновки.

Критерії оцінювання лабораторної роботи

1. *Композиційне рішення та реалізація творчого задуму (до 2 балів).* Оцінюється обґрунтованість вибору теми, логіка побудови композиції, наявність композиційного центру, ритмічність, баланс елементів, доцільність використання симетрії або асиметрії. Враховується відповідність композиції художньому задуму та цілісність образу. Максимальний бал нараховується за продуману, композиційно врівноважену роботу з чітко вираженим задумом. Наявність незначних композиційних порушень знижує оцінку. Випадкова або слабо організована композиція оцінюється мінімально.

2. *Технологічна правильність виконання та робота з матеріалами (до 2 балів).* Оцінюється доцільність добору матеріалів різної природи, правильність їх поєднання, якість кріплення елементів, дотримання технологічної послідовності виконання роботи. Враховується здатність працювати з різними фактурами та техніками (наклеювання, нашарування, комбінування). Максимальний бал нараховується за технічно грамотне виконання, надійне закріплення елементів і доцільне використання матеріалів. Незначні технологічні похибки знижують оцінку. Помітні порушення технології оцінюються нижче.

3. *Художня виразність та використання засобів мікс-медіа (до 1,5 бала).* Оцінюється рівень творчого підходу, використання фактур,

багат шаровості, контрасту, поєднання матеріалів, здатність створювати виразний художній образ. Максимальний бал нараховується за оригінальне, стилістично узгоджене рішення з вираженою художньою ідеєю. Частково реалізований задум оцінюється нижче. Формальне або шаблонне виконання оцінюється мінімально.

4. *Акуратність, завершеність та естетичний вигляд роботи (до 1,5 бала).* Оцінюється охайність виконання, якість обробки деталей, відсутність надлишків клею, пошкоджень, незакріплених елементів, загальна естетична завершеність композиції. Максимальний бал нараховується за акуратну, завершену та візуально цілісну роботу. За наявності дрібних недоліків оцінка знижується. Неохайна або незавершена робота оцінюється мінімально.

5. *Відповіді на контрольні запитання (до 1 бала).* Оцінюється повнота, логічність і аргументованість відповідей, уміння застосовувати теоретичні знання для аналізу виконаної роботи, використання фахової термінології (мікс-медіа, колаж, асамбляж, композиція тощо). Максимальний бал нараховується за змістовні, усвідомлені відповіді. Частково правильні або поверхові відповіді оцінюються нижче. За відсутності відповідей бал не нараховується.

Максимальна кількість балів за лабораторну роботу – 7.

Електронне видання

Сорока Ольга Олексіївна

**Сучасне декоративно-ужиткове мистецтво:
лабораторний практикум**

навчально-методичний посібник
для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Підп. до розповсюдження 27.05.2026.
Формат 60х84/16. Умов. друк. арк. 5,87. Зам. №3577
Облік.-вид. арк. 4,16. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Видавництво Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Київська, 24
тел/факс (05444) 2-33-06.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи СМв №046 від 16 червня 2014 року